

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Lauros Matjošaitytės,
II kurso, Baudžiamosios justicijos
studijų šakos studentės

Magistro darbas
Baudžiamoji atsakomybė už piktnaudžiavimą: savivaldybių tarybų narių „čekiukų“
pavyzdys
Criminal Liability for Abuse: the Example of "Ceques" for Municipal Councillors

Vadovas: prof. Gintaras Švedas

Recenzentas: vyr. lekt. dr. Paulius Veršekys

Vilnius, 2025

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe siekiama atskleisti, kokia baudžiamoji atsakomybė taikoma savivaldybių tarybų nariams, piktnaudžiavusiems jiems mokamomis išmokomis. Tyrimo objektas yra savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimo ir su juo susijusių nusikalstamų veikų, teisinis ir praktinis vertinimas Lietuvoje. Analizuojama, pagal kokius baudžiamojo įstatymo straipsnius savivaldybių tarybų narių veiksmai kvalifikuojami, kokios bausmės ir baudžiamojo poveikio priemonės taikomos, aptariamas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės. Teorinės įžvalgos derinamos su teismų praktikos analize. Darbo pagrindą sudaro teisės aktai, nacionalinė doktrina ir aktuali jurisprudencija.

Pagrindiniai žodžiai: savivaldybių tarybų nariai, piktnaudžiavimas, turto pasisavinimas, dokumentų klastojimas, bausmė, piniginė bauda, baudžiamojo poveikio priemonė, atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, baudžiamoji atsakomybė kaip *ultima ratio*.

This paper aims to reveal what criminal liability applies to municipal council members who have abused the allowances paid to them. The object of the study is the legal and practical assessment of the abuse of municipal council members and related criminal acts in Lithuania. It analyses under which articles of the Criminal Law the actions of municipal council members are qualified, what punishments and criminal sanctions are applied, and discusses exemption from criminal liability. Theoretical insights are combined with an analysis of case law. The basis of the work is legal acts, national doctrine, and relevant jurisprudence.

Keywords: municipal council members, abuse of power, embezzlement, document forgery, punishment, monetary fine, criminal measure, exemption from criminal liability, criminal liability as *ultima ratio*.

TURINYS

IŽANGA	4
1. TEISINIS REGLAMENTAVIMAS	
1.1.Piktnaudžiavimo sąvoka ir esmė	11
1.2.Svetimo turto ar turtinės teisės pasisavinimas	19
1.3.Dokumentų klastojimas	22
1.4.Baudžiamosios teisės kaip <i>ultima ratio</i> principas	27
2. BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS REALIZAVIMAS „ČEKUČIŲ“ BYLOSE	
2.1.Bausmių rūšys ir jų proporcingumas	34
2.2.Bausmės - piniginės baudos skyrimas	36
2.3.Baudžiamojo poveikio priemonių skyrimas	46
2.4.Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės	53
IŠVADOS	59
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	61
SANTRAUKA	71
SUMMARY	72

IŽANGA

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „savivaldos institucijų organizavimo ir veiklos tvarką nustato įstatymas.“¹ Remiantis savivaldybių institucijų sudarymo ir veiklos tvarką įgyvendinančio Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 3 punkto redakcija, galiojusioje 2019 - 2023 m. laikotarpiu, savivaldybės taryba yra „savivaldybės atstovaujamoji institucija, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas.“²

Tuometinėje Vietos savivaldos įstatymo 26 straipsnio 2 dalies redakcijoje buvo numatyta, jog „Tarybos nariui su jo, kaip tarybos nario, veikla susijusioms kanceliarijos, pašto, telefono, interneto ryšio, transporto, biuro patalpų nuomos išlaidoms apmokėti, kiek jų nesuteikia ar tiesiogiai neapmoka savivaldybės administracija, kas mėnesį gali būti skiriama išmoka, už kurią atsiskaitoma ne rečiau kaip vieną kartą per tris mėnesius. Šios išmokos dydis ir atsiskaitymo tvarka nustatomi reglamente.“³ Pavyzdžiui, Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2020 m. birželio 19 d. sprendimu Nr. 5TS-412, patvirtintame Lazdijų rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamente⁴ buvo numatyta, kad „tarybos nariui su jo, kaip tarybos nario, veikla susijusioms kanceliarijos, pašto, telefono, interneto ryšio, transporto, biuro patalpų nuomos išlaidoms, kiek jų nesuteikia ar tiesiogiai neapmoka savivaldybės administracija, apmokėti kas mėnesį skiriama 150 Eur išmoka atsiskaitytinai (34 punktas), „tarybos narys savivaldybės administracijos buhalterinės apskaitos skyriui pateikia išlaidas patvirtinančius dokumentus, taip pat patirtų išlaidų apyskaitą (formą, kurioje taip pat privalo nurodyti, kokias paslaugas ir prekes per praėjusį ketvirtį suteikė ar tiesiogiai apmokėjo savivaldybės administracija) (36.3 punktas), „tarybos narys atsakingas už tikslios ir teisingos informacijos, susijusios su išmokos gavimu, pateikimą (38 punktas).“⁵

Vis dėlto, Vietos savivaldos įstatyme įtvirtintame teisiniame reglamentavime, susijusiame su savivaldybių tarybų narių veiklos apmokėjimu, buvo palikta spragų, nors, kaip Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, „teisinis reguliavimas turi

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume. *Valstybės žinios*, 1992, 33–1014.

² Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533. *Valstybės žinios*, 1994, 55-1049.

³ *Ibid.*

⁴ Iš esmės panašaus turinio nuostatos, susijusias su savivaldybių tarybų narių veiklos apmokėjimu buvo įtvirtintos ir daugumos kitų savivaldybių tarybų reglamentuose, todėl jos atskirai neapartiamos.

⁵ Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2025 m. rugpjūčio 28 d. sprendimas. TAR, 2025-09-02, 14881.

būti aiškus, suprantamas”⁶, „priešingu atveju teisės subjektams būtų pasunkintos galimybės žinoti, ko iš jų reikalauja teisė”.⁷

Vietos savivaldos įstatyme nebuvo numatyta konkreti atsiskaitymo už savivaldybės tarybos nario gautas išmokas tvarka ir tinkama vidaus kontrolė. Kaip ir nebuvo numatytas baigtinis savivaldybės tarybos nario išlaidų, pripažintinų tinkamomis kompensuoti, sąrašas. Šią problematiką įžvelgė ir Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT), 2023 m. kovo mėn. 29 d. Antikorupcinio vertinimo išvadoje dėl savivaldybės tarybos narių išlaidų kompensavimo tvarką reglamentuojančių teisės aktų konstatuodama, kad „skirtingo dydžio išmokas savo nariams nustačiusios savivaldybės tarybos įvairiai bei plečiamai reglamentavo ir galimas kompensuoti išlaidas, jų rūšis, tačiau tinkamai nedetalizavo jų pagrįstumo, teisėtumo kontrolės procedūrų, nenumatė visapusiškai skaidrios atskaitomybės už išmokų iš savivaldybės biudžeto lėšų panaudojimą.”⁸

Kadangi Vietos savivaldos įstatyme įtvirtintas teisinis reglamentavimas stokojo aiškumo, praktiškai visose 60-imt Lietuvos savivaldybių tarybų narių išlaidų kompensavimo reglamentavimas buvo skirtingas. Nesant nuoseklaus, visoms savivaldybėms vienodo teisinio reglamentavimo „gali būti pažeistas lygybės prieš įstatymą principas, kai vienais atvejais buvus nors ir netobulam teisiniui reguliavimui galima rasti teisinį pagrindą asmenį traukti tam tikron atsakomybėn, o jos nesant – apskritai atsakomybės išvengti.”⁹

Tam tikrų klausimų kėlė ir tai, kad pačioms savivaldybių taryboms buvo suteikta teisė spręsti klausimus dėl biudžetinių lėšų skyrimo ir kontrolės. Tuo tarpu, kaip savo praktikoje yra pastebėjęs konstitucinės justicijos teismas, visi esminiai biudžetinių lėšų skyrimo kontrolės instrumentai turi būti sureguliuoti įstatymu, o ne žemesnio lygmens teisės aktu, kaip, pavyzdžiui, savivaldybės tarybos veiklos reglamentu. Kitaip tariant, Lietuvos Respublikos Seimas vietos savivaldos institucijoms delegavo savo konstitucinius įgaliojimus nustatyti savivaldybių tarybų nariams skiriamų išmokų dydį bei tvarką, nors turėjo tai aiškiai aptarti Vietos savivaldos įstatyme.

Galiausiai, nors nuo teisinio reglamentavimo įsigaliojimo pradžios buvo akivaizdu, jog ateityje kils iššūkių, niekas dėl to į įstatymų leidėją nesikreipė, o ir įstatymų leidėjas pats tokių teisinio reglamentavimo pokyčių neinicijavo. Tuo tarpu, jeigu teisinis reguliavimas būtų

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 181-6708.

⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, Nr. 117-4239.

⁸ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2025 m. kovo 29 d. Antikorupcinio vertinimo išvada Nr. 4-01-2538.

⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2025-03-05). *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės taikymo* [interaktyvus]. <https://www.lat.lt/naujienos/lietuvos-auksciausiasis-teismas-pasisake-del-baudziamosios-atsakomybes-kaip-krastutines-priemones-taikymo/1981>.

aiškus, situacijų, kai 2019 - 2023 m. kadencijos savivaldybių tarybų nariai, savivaldybių administracijų buhalterijoms teikia avanso apyskaitas prie jų pridėdami tikrovės neatitinkančius duomenis apie nepatirtas transporto, telefono ar interneto ryšio išlaidas, kaip susijusias su savivaldybių tarybų narių veikla, ar dalimi patirtų išlaidų, nebūtų, kaip ir nebūtų atvejų, kai tokių avanso apyskaitų pateikimas tam tikrų savivaldybių administracijoms užtrauktų skirtingą teisinę atsakomybę.

Teisinio reglamentavimo neapibrėžtumas ir tarp savivaldybių tarybų narių susiklosčiusi savivaldybių biudžetų lėšų naudojimo praktika paskatino vieną visuomenininką inicijuoti viešosios informacijos sklaidos projektą „Skaidrinam 2023“ bei kreiptis į teisėsaugos institucijas dėl galimų nusikalstamų veikų ištyrimo.

2023 m. vasarą STT ir Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra (toliau – Prokuratūra), reaguodamos į informaciją apie savivaldybių tarybų nariams skirtas išmokas, dėl savivaldybių tarybų nariams skirtų išmokų teisėtumo bei galimai pažeisto viešojo pradėjo aplinkybių patikslinimą, siekiant nustatyti, ar 2019 - 2023 m. kadencijos savivaldybių tarybų nariai, turėdami valstybės politikų ir tam tikros savivaldybės bendruomenės atstovų teises ir pareigas, būdami atsakingi už Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir savivaldybių tarybų sprendimų tiesioginį įgyvendinimą, būdami atskaitingi savivaldybių taryboms ir savivaldybių bendruomenėms už savo ir savivaldybių veiklą, pagal Vietos savivaldos įstatymo 26 straipsnio 2 dalies, savivaldybių tarybos veiklos reglamentų nuostatas, turėdami teisę kas mėnesį iš savivaldybių biudžeto gauti nustatyto dydžio išmokas ir jas faktiškai gaudami, nepažeidė teisės aktų reikalavimų ir nepadarė Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 182 str., 183 str., 228 str. ir 300 str. numatytų nusikalstamų veikų.¹⁰

STT 2023 - 2025 m. laikotarpiu pradėjo 32 ikiteisminius tyrimus, siekiant patikslinti ir įvertinti ar nebuvo piktnaudžiaujama savivaldybių tarybų nariams naudojant išmokas su jų, kaip savivaldybių tarybos narių, veikla susijusioms išlaidoms apmokėti. Ikiteisminių tyrimų metu surinktų duomenų pagrindu 35 buvusiems ir esamiems savivaldybių tarybų nariams buvo pareikšti įtarimai. Remiantis viešai prieinamais duomenimis, šiuo metu į teismus perduota 11 baudžiamųjų bylų dėl galimo savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimo, turto pasisavinimo bei dokumentų klastojimo. Tuo tarpu dar dvi baudžiamosios bylos perduotos dėl Šiaulių miesto

¹⁰ Jeigu teismo nagrinėjimo metu nustatoma, kad savivaldybės tarybos narys, piktnaudžiaudamas tarnyba ar viršydamas įgaliojimus (BK 228 straipsnis), klastoja dokumentus ar pasisavina jo žinioje esantį ar jam patikėtą turtą, jo veika kvalifikuojama kaip nusikalstamų veikų, nurodytų BK 228 str. ir BK 183 str. ar BK 300 str., sutaptis.

bei Alytaus rajono savivaldybės tarybos narių galimo piktnaudžiavimo, dokumentų klastojimo ir sukčiavimo.

Šiuo metu, remiantis viešai prieinamais duomenimis, pirmos instancijos teismai baudžiamosiose bylose yra priėmę 17 nuosprendžių, kuriais savivaldybių tarybų nariai pripažinti padariusiais baudžiamajame įstatyme numatytas nusikalstamas veikas, jau yra įsiteisėję¹¹ ir 8 nuosprendžius, kurie nėra įsiteisėję (toliau – „čekiukų bylos“). Be to, remiantis Prokuratūros viešai skelbiama informacija, „šiuo metu atliekami viešojo intereso gynimo tyrimai dėl lėšų grąžinimo į [...] savivaldybių biudžetus.“¹²

Teisinio reguliavimo nevienodumas sudarė prielaidas įvairioms jo interpretacijos ir galėjo paskatinti savivaldybių tarybų narių elgesį, vėliau įvertintą kaip prieštaraujantį teisės aktams ir sukėlusį rimtas teises pasekmes. Teisėsaugos institucijoms dėl vienu savivaldybių tarybų narių baudžiamąjį persekiojimą pradėjus, baudžiamosiose bylose buvo priimti nuosprendžiai, kurie teisės aktų nustatyta tvarka įsiteisėjo. Dalies savivaldybių tarybų narių atžvilgiu procesai buvo nutraukti nenustačius padarius veiką, turinčią nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių. Tretiems ikiteisminį tyrimą atliekančios institucijos baudžiamojo persekiojimo nepradėjo, bet kreipėsi į teismą dėl žalos atlyginimo civilinio proceso tvarka. Galiausiai, keliose savivaldybėse (pavyzdžiui, Kauno bei Alytaus miestų), kurių veiklos reglamentai tarybų narių neįpareigojo administracijai teikti išlaidas pagrindžiančių dokumentų, joks procesas nebuvo pradėtas.

Atsižvelgiant į tai, kad, kaip teigia H. Šinkūnas, reikia „ieškoti sprendimų, padėsiančių ateityje išvengti problemų dėl savivaldybių lėšų naudojimo“¹³, 2023 m. birželio 13 d. Vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 9, 12, 25 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIV-2053 buvo nustatyta nauja savivaldybių tarybų narių atlyginimo tvarka ir panaikintos išmokos, skirtos apmokėti kanceliarijos, pašto, telefono, interneto ryšio, transporto, biuro patalpų nuomos išlaidas.

Temos aktualumas. Šiandien 2019 - 2023 m. savivaldybių tarybų narių išmokų pagrįstumo klausimas yra aktuali ir daug teisinių diskusijų sukelianti tema. Ikiteisminį

¹¹ Darbe analizuojami viešai prieinami įsiteisėję teismo nuosprendžiai ir apžvelgiami 8 neįsiteisėję teismo nuosprendžiai.

¹² Lietuvos Respublikos prokuratūra (2025-11-26). *Viešojo intereso gynimas: prokuratūra kreipėsi į teismą dėl Panevėžio miesto ir rajono, Prienų rajono, Marijampolės ir Visagino savivaldybių tarybų narių nepagrįsto praturtėjimo* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/viesojo-intereso-gynimas-prokuratura-kreipesi-i-teisma-del-panevezio-miesto-ir-rajono-prienu-rajono-marijampoles-ir-visagino-savivaldybiu-tarybu-nariu-nepagristo-praturtejimo/11818>.

¹³ Vilniaus universitetas (2025-03-18). *Diskusijoje aptartas visuomenėje pralaimėjimo jausmą palikęs „čekiukų“ skandalas* [interaktyvus] <https://www.tf.vu.lt/news/diskusijoje-aptartas-visuomeneje-pralaimejimo-jausma-palikes-cekiuku-skandalas/>.

tyrimą atliekančios institucijos dėl vienu savivaldybių tarybų narių pradeda baudžiamąjį persekiojimą, dėl kitų jį nutraukia, tam tikrais atvejais kreipiasi į teismą dėl žalos atlyginimo civilinio proceso tvarka arba iš viso nepradeda ikiteisminio tyrimo. Teismai, nagrinėdami baudžiamąsias bylas vienais atvejais savivaldybių tarybų narių atžvilgiu priima nuosprendžius, kitais atvejais savivaldybių tarybų narių veiksmuose nusikalstamos veikos sudėties požymių neįžvelgia. Kadangi teismų formuojama praktika prieštaringa ir nėra aiškūs baudžiamosios atsakomybės taikymo savivaldybių tarybų nariams pagrindai, būtina atlikti 2019 - 2023 m. savivaldybių tarybų narių kadencijos laikotarpiu aktualaus teisinio reglamentavimo ir teismų praktikos analizę.¹⁴ Teismų nuosprendžių analizė atskleis baudžiamosios atsakomybės taikymo savivaldybių tarybų nariams praktiką ir probleminius aspektus.

Problema. 2019 - 2023 m. savivaldybių tarybų narių kadencijos laikotarpiu galiojės teisinis reglamentavimas numatė išmokų savivaldybių tarybų nariams mokėjimą, tačiau dėl teisinio reguliavimo apibrėžtumo ir aiškios kontrolės stokos susidarė sąlygos savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimui, dalyje savivaldybių įvertintam baudžiamąja atsakomybe per skirtingų bausmių ir baudžiamojo poveikio priemonių skyrimą iš esmės analogiškų faktinių bylos aplinkybių kontekste.

Darbo tikslas - išnagrinėti ir įvertinti baudžiamosios atsakomybės už piktnaudžiavimą bei kitas su tuo susijusias nusikalstamas veikas teisinį reglamentavimą ir jo taikymo praktiką „čekiukų“ bylų kontekste, identifikuoti pagrindines teisinio reguliavimo ir praktikos problemas.

Siekiant įgyvendinti magistro darbo tikslą, buvo iškelti šie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso nuostatas, reglamentuojančias piktnaudžiavimą (BK 228 str.) ir su juo susijusias nusikalstamas veikas (BK 182 str., 183 str., 300 str.);
2. Išanalizuoti „čekiukų“ bylų esmę ir reikšmę Lietuvoje;
3. Nustatyti problemines teisinio reguliavimo ir jo taikymo vietas, įvertinti teisinio reglamentavimo pokyčius ir teismų praktiką „čekiukų“ bylose;

Darbo objektas. Magistro darbo objektą sąlygoja iškeltas darbo tikslas bei jam pasiekti apibrėžti uždaviniai. Objektas – savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimo ir su juo susijusių nusikalstamų veikų, teisinis ir praktinis vertinimas Lietuvoje.

¹⁴ Magistro darbe buvo analizuota 17 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo ir apygardų teismų priimtų įsiteisėję teismo nuosprendžiai ir 8 priimti, bet dar neįsiteisėję teismo nuosprendžiai.

Magistro darbe naudojami šie mokslinio tyrimo **metodai**:

Analizės – naudojant šį metodą analizuojama piktnaudžiavimo ir kitų su juo susijusių nusikalstamų veikų samprata, turinys, sudėties ypatumai, atliekama atitinkamų teisės aktų, teismų praktikos analizė.

Lingvistinis – šis metodas magistro darbe taikomas analizuojant teisės aktų normų turinį, teisės mokslo doktrinoje bei teismų praktikoje įtvirtintus požymius.

Sisteminis – metodas naudojamas teisinio reglamentavimo, susijusio su savivaldybių tarybų narių išmokų mokėjimu bei jo taikymo Lietuvoje įvertinimui bei ištyrimui, remiantis nacionaliniais teisės aktais, teisės doktrina bei teismų praktika

Analitinis – kritinis – šio metodo pagalba atliekamos aktualaus teisinio reglamentavimo ir teismų praktikos įžvalgos, pateikiami reikšmingi apibendrinimai, paminint ir probleminius aspektus.

Darbo naujumas ir originalumas. Lietuvos autorių darbuose nusikalstamos veikos, susijusios su savivaldybių tarybų nariams skirtų išmokų mokėjimu nėra plačiai nagrinėjama tema. Dažniausiai tema apžvelgiama epizodiškai žiniasklaidoje skelbiamose publikacijose. Užsienio teisinėje literatūroje nėra mokslo darbų, susijusių su Lietuvos savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimo ir kitų su tuo susijusių nusikalstamų veikų teisiniu vertinimu, juose nėra analizuojamas savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimo „čekiukų“ bylose ypatumai bei kitos su tuo susijusios nusikalstamos veikos, nusikalstamų veikų sudėties analizė, neatskleisti kriminalizavimo ypatumai.¹⁵ Autorės žiniomis, nėra vieno bendro šaltinio, kuris išsamiai nagrinėtų savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimą bei kitas susijusias nusikalstamas veikas Lietuvos teisiniame kontekste, todėl šiame darbe, atlikus aktualaus teisinio reguliavimo ir teismų praktikos analizę, atskleidžiami baudžiamosios atsakomybės „čekiukų“ bylose taikymo pagrindai, ypatumai bei problematika.

Magistro darbo autorė ne tik nuosekliai ir sistemiškai pateikia savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimo ir kitų su juo susijusių nusikalstamų veikų sampratą, bet gilinasi ir analizuoja baudžiamosios atsakomybės taikymo savivaldybių tarybų nariams ypatumus ir atskleidžia teismų praktikos prieštarumą.

Pagrindiniai šaltiniai. Magistro darbe analizuojami Lietuvos Respublikos teisės aktai, Lietuvos teismų praktika baudžiamosiose bylose, viešai prieinami institucijų duomenys,

¹⁵ Magistro darbe analizuojama Lietuvos specifika šios kategorijos baudžiamosiose bylose.

remiamasi Lietuvos mokslininkų – R. Ažubalytės,¹⁶ J. Bagdžiaus,¹⁷ R. Drakšo,¹⁸ O. Fedosiuko,¹⁹ E. Kūrio,²⁰ U. Nasvytės,²¹ R. Ruškytės,²² G. Švedo,²³ S. Zaksaitės²⁴ ir kitų moksliniais darbais bei publikacijomis.

Magistrinio darbo **hipotezė** – savivaldos teisinio reguliavimo netobulumas ir teismų praktikos nevienodumas rodo, kad „čekiukų“ bylose baudžiamoji atsakomybė, kaip *ultima ratio*, taikoma selektyviai.

¹⁶ AŽUBALYTĖ, Rima (2006). Diskrecinio baudžiamojo persekiojimo ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės santykis. *Jurisprudencija*, 1(79).

¹⁷ BAGDŽIUS, Justinas. (2022). *Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (S0001). Vilnius: Vilniaus universitetas

¹⁸ DRAKŠAS, Remigijus (2004). Bausmė: bendrosios teorinės problemos. *Teisė*.

¹⁹ FEDOSIUK, Oleg (2012). Baudžiamoji atsakomybė kaip krašutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 19(2), 715-738.

²⁰ LRT.lt (2025.06.29) Kūris mano, kad dėl „čekutininkams“ palankių pataisų galima būtų kreiptis į KT“ [interaktyvus] <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2599074/kuris-mano-kad-del-cekutininkams-palankiu-pataisu-galima-butu-kreiptis-i-kt?srsId=AfmBOoqOTsqSLxgQCoNdmdfeStrE6M9HelzMSmNF89ZtNFGRgdg00Ra8>.

²¹ TeisėPro (2025-10-26). *U. Nasvytė. Ar naujausi BK pakeitimai atveria kelių savivaldybės tarybos narių atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės?* [interaktyvus] <https://www.teise.pro/index.php/2025/10/26/u-nasvyte-ar-naujausi-bk-pakeitimai-atveria-kelia-savivaldybes-tarybos-nariu-atleidimui-nuo-baudziamosios-atsakomybes/>.

²² TeisėPro (2025-03-13). *R. Ruškytė. Pirmoji „čekiukų“ byla. Argumentai, konstituciniai aspektai. Padariniai* [interaktyvus] <https://www.teise.pro/index.php/2025/03/13/r-ruskyte-pirmoji-cekiku-byla-argumentai-konstituciniai-aspektai-padariniai/>.

²³ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

²⁴ ZAKSAITĖ, Salomėja. (2012). Korupcijos privačiame sektoriuje kriminalizavimo, kvalifikavimo ir įrodinėjimo problemos: kai kurių praktinių pavyzdžių analizė. *Teisės apžvalga*. 2(9), 36-54.

1. TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

1.1. Piktnaudžiavimo sąvoka ir esmė

Vienas svarbiausių BK straipsnių, kuriuo remiantis ikiteisminį tyrimą atliekančios teisėsaugos institucijos 2019 - 2023 m. savivaldybių tarybų narių atžvilgiu pradėjo 32 ikiteisminius tyrimus buvo BK 228 straipsnis, kurio 1 dalyje įstatymų leidėjas yra numatęs, kad „valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, piktnaudžiavęs tarnybine padėtimi arba viršijęs įgaliojimus, jeigu dėl to didelės žalos patyrė valstybė, Europos Sąjunga, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo, baudžiamas bausme arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.“²⁵ Veika, padaryta siekiant turtinės ar kitokios asmeninės naudos, nesant kyšininkavimo požymių ir sukėlus BK 228 straipsnio 1 dalyje nurodytus padarinius, kvalifikuojama pagal BK 228 straipsnio 2 dalį, ir kaltininkui užtraukia bausmą arba laisvės atėmimą iki šešerių metų.²⁶

Piktnaudžiavimas – „nusikalstama veika, gali būti padaromas dvejomis alternatyviomis veikomis – piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimu.“²⁷

Teismų praktikoje pabrėžiama, kad „piktnaudžiavimo tarnybine padėtimi koncepcija baudžiamojoje teisėje suponuoja išvadą, kad valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo tyčia veikia tarnybai priešingais tikslais dėl korupcinių ar kitų panašių paskatų, rodančių akivaizdų nesąžiningumą atliekant tarnybines pareigas.“²⁸ Piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi yra „padaromas aktyviais veiksmais (pavyzdžiui, turtines vertybes naudojant ne pagal paskirtį, sudarant neteisėtus, nepagrįstus sandorius, panaudojant pavaldinių darbą savo interesais, neteisėtai suteikiant sau ar kitiems asmenims lengvatų ar privilegijų) arba neveikimu, t. y. neatlikimu veiksmų, kurie, tinkamai vykdant įgaliojimus, buvo būtini.“²⁹

Teismai tokio pobūdžio bylose pažymi, kad „kaltininkas tyčia piktnaudžiauja tarnybine padėtimi tuo atveju, kai supranta, jog naudojasi savo tarnybine padėtimi priešingais tarnybai tikslais, numato, kad dėl to gali atsirasti didelė žala valstybei, juridiniam, fiziniam asmeniui ar kitam šiame straipsnyje nurodytam subjektui, ir šios žalos nori (tiesioginė tyčia) arba nenori,

²⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²⁶ 2025 m. spalio 18 d. įsigaliojusio nauja BK 228 straipsnio 2 dalies redakcija, t. y. bausmę švelninantis įstatymas, sumažinęs maksimalų laisvės atėmimo bausmės terminą, pakeitęs galimos skirti bausdos ribas.

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (BK XXXIII skyrius apžvalga (II) dalis).

²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-68-788/2021.

²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-976/2020. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-1073/2020.

bet sąmoningai leidžia jai atsirasti (netiesioginė tyčia).”³⁰ Todėl, kaip pabrėžiama priimtuose nuosprendžiuose, „kaltininko elgesio paskatų analizė svarbi jo tyčios turiniui nustatyti, taip pat išvada, kad asmuo, be kita ko, suvokė savo veiksmus kaip priešingus valstybės tarnybos interesams.”³¹

Piktnaudžiavimas, kaip nusikalstama veika, „gali pasireikšti tiek ilgalaikiu, sistemingu tarnybos pareigų netinkamu vykdymu, tiek vienkartinio poelgiu.”³² Tai reiškia, jog sistemiškas tam tikrų veiksmų atlikimas nėra vienintelis kriterijus baudžiamajai atsakomybei kilti.

Tuo tarpu įgaliojimų viršijimas – „tai įstatymais ir kitais teisės aktais valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui suteiktų įgaliojimų ribų peržengimas.”³³ Tai reiškia, kad įgaliojimų viršijimas gali būti padaromas tik veikiant neteisėtai. Remiantis teismų praktika, „paprastai tai būna įstatymais ir kitais teisės aktais uždrausti veiksmai; veiksmai, priklausę kitų valstybės tarnautojų, institucijų ar įstaigų kompetencijai; veiksmai, kuriems atlikti reikalingas specialus sprendimas ar leidimas; veiksmai, kurie nebuvo būtini ir kuriuos atlikti buvo galima tik įstatyme ar kitame teisės akte nustatytais atvejais.”³⁴

Piktnaudžiavimo objektas, t. y. teisiniai gėriai, į kuriuos yra kėsinamasi - valstybės tarnyba, viešieji interesai. Teismų praktikoje pažymima, kad piktnaudžiavimo, numatyto BK 228 straipsnyje „objektyvieji požymiai pasireiškia: 1) pavojinga veika – piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimu; 2) pavojingais padariniais – didelės žalos valstybei, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam ar fiziniam asmeniui kilimu; 3) priežastinio ryšio tarp padarytos veikos ir kilusių padarinių buvimu.”³⁵

Kadangi nusikalstamos veikos sudėtis yra materialioji, „baudžiamajai atsakomybei kilti nepakanka priešingų tarnybos interesams veikų padarymo, būtini padariniai, t. y. didelė žala valstybei, Europos Sąjungai, tarptautinei viešajai organizacijai, juridiniam ar fiziniam asmeniui.”³⁶ Tai reiškia, kad baudžiamoji atsakomybė už piktnaudžiavimą gali būti taikoma tik nustačius subjektyvųjų nusikalstamos veikos požymį – didelę žalą, kas veikia kaip tam tikras kriterijus, padedantis ikiteisminį tyrimą atliekančioms institucijoms įvertinti, ar savivaldybės tarybos nario atlikti veiksmai peržengia tarnybinio nusižengimo ribas ir laikytini

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68-628/2025. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-59-495/2021.

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-59-495/2021.

³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-359-697/2016.

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-116-697/2021. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-248-648/2020.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

³⁶ Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-93-888/2023.

nusikalstamais, ar ne. Tai reiškia, kad „didelės žalos požymis rodo padidintą piktnaudžiavimo pavojingumą.“³⁷

Baudžiamojoje justicijoje žala traktuojama kaip nusikalstamos veikos padariniai. Ji kildinama iš nusikalstamos veikos požymių, kurių buvimas įrodinėjimas leistinomis įrodinėjimo priemonėmis konkrečiame baudžiamajame procese. Tačiau, kaip pažymima teismų praktikoje, „BK 228 straipsnyje įtvirtintas didelės žalos požymis yra vertinamasis,³⁸ todėl jis kiekvienu atveju yra nustatomas atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes“³⁹, t. y. kokio pobūdžio interesai yra pažeidžiami, nukentėjusiųjų skaičių, nusikalstamos veikos trukmę, asmens einamų pareigų svarbą, kilusį rezonansą visuomenėje dėl padarytos veikos ir įtaką valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens ir institucijos, kurioje dirba valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, reputacijai, valstybės autoritetui ir pan.

Didelė žala, BK 228 straipsnio prasme, gali būti tiek turtinė, tiek neturtinio pobūdžio, kuri, kaip teismai pabrėžia, gali būti „fizinė, moralinė, organizacinė ar kito neturtinio pobūdžio, padaryta teisės ginamoms ir saugomoms nematerialioms vertybėms (asmens sveikatai, garbei, orumui, juridinio asmens reputacijai, valstybės tarnybos autoritetui ir pan.“⁴⁰

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) praktikoje nurodoma, kad „didelė turtinė žala BK 228 straipsnio prasme paprastai siejama su žala, viršijančia 250 MGL, nors, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, didele gali būti pripažinta ir mažesnio dydžio turtinė žala“⁴¹. Todėl kiekvienu atveju, prieš įvertinant, ar padaryta žala buvo didelė, turėtų būti įsitikinta padarytos žalos tikrumu, įvertinta ne tik dokumentuose esanti informacija, bet ir objektyvių aplinkybių visuma. Tai reiškia, kad esant duomenų, jog savivaldybės tarybos narys galimai turėjo įtakos BK 228 straipsnyje nurodytų subjektų interesams, būtina ištirti, įvertinti ir nustatyti realiai padarytos žalos dydį. Be to, kaip teismų praktikoje pažymima, „vertinant turtinės žalos tikrumą, atsižvelgtina į visumą objektyvių veikos padarymo aplinkybių, be kita ko, į tai, kaip buvo panaudotas turtas, kieno interesais veikė asmuo, koks padarytų pažeidimų pobūdis, mastas.“⁴² Ir tik tokiu atveju galima daryti išvadą, jog piktnaudžiavimas tarnybine

³⁷Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2012). *Metinis informacinis pranešimas* [interaktyvus] https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/01/metinis_2012.pdf.

³⁸ VERŠEKYS, Paulius. (2013). *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (S0001). Vilnius: Vilniaus universitetas.

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-21-976/2023.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-361-895/2016.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-976/2020.

⁴² Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2021). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalga* [interaktyvus] https://www.lat.lt/data/public/uploads/2021/05/lat_aktuali_praktika_balandis_2021.pdf.

padėti ar įgaliojimų viršijimas padarė didelę turtinio pobūdžio žalą, kas yra pagrindas baudžiamajai atsakomybei kilti.

Tuo tarpu neturtinė žala teismų praktikoje paprastai „pripažįstama didele, jeigu ji patiriama dėl Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių pažeidimo, valstybės institucijų autoriteto sumenkinimo, jų darbo sutrikdymo, kai kyla esmingai žalingų padarinių valstybei, tarnybai ar asmeniui”⁴³. Be to, „didelės neturtinės žalos požymis valstybės tarnautojui ar jam prilygintam asmeniui dažniausiai inkriminuojamas ir tada, kai jis, piktnaudžiaudamas tarnyba, padaro kitų nusikalstamų veikų arba sudaro sąlygas kitiems asmenims atlikti neteisėtus veiksmus.”⁴⁴ Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad neturtinio pobūdžio žala nėra apčiuopiamos išraiškos, itin svarbus yra vertinamasis kriterijus. Galiausiai, kaip pabrėžia P.Veršekys, „didelė neturtinė žala, skirtingai nei didelė turtinė žala, yra ne kiekybinis, o mišrusis vertinamasis požymis, o tai dar labiau apsunkina jo inkriminavimą.”⁴⁵

Visgi, kaip pastebi baudžiamąsias bylas nagrinėjantys teismai, didelės neturtinės žalos požymis negali būti be turinio, „vien apibrėžtas abstrakčiomis frazėmis apie valstybės ir juridinių asmenų autoriteto, reputacijos, prestižo menkinimą, kompromitavimą, pagrindinių valstybės principų pažeidimą – šio požymio konstatavimas turi būti motyvuotas, pagrįstas byloje ištirtais duomenimis ir nustatytais aplinkybėmis.”⁴⁶ Didelė neturtinė žala „turi būti nustatyta neabejotinų įrodymų visuma, negali būti preziumuojama ar išvedama iš kitų piktnaudžiavimo sudėties požymių.”⁴⁷ Turi būti atsižvelgiama ir į baudžiamajame procese taikomą *in dubio pro reo* principą, kuris „nustato, jog visos abejonės, kurių negalima pašalinti, turi būti aiškinamos įtariamąjo/kaltinamojo naudai.”⁴⁸ Tai reiškia, jog, jeigu nėra pašalintos abejonės dėl reikšmingų aplinkybių, nusikalstama veika negali būti kvalifikuota pagal tai, kas nebuvo nustatyta, o nuosprendis negali būti priimtas.

Galiausiai, sprendžiant, ar valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo savo neteisėtais veiksmais padarė didelę neturtinio pobūdžio žalą valstybei, reikia įvertinti ne tik

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-50-489/2025.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-200-495-2020.

⁴⁵ VERŠEKYS, Paulius. (2013). *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (S0001). Vilnius: Vilniaus universitetas.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (2023). *Teismų praktikos byloje dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII SKYRIUS) apžvalga*. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-16-489/2021. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. balandžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-59-495/2021 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-16-489/2021.

⁴⁷ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

⁴⁸ Šiaulių apygardos teismo 2025 m. vasario 25 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. Nr. 1-22-951/2025.

objektyvius veikos padarinius, bet ir kaltininko galimybę šiuos padarinius suvokti.”⁴⁹ Ne mažiau svarbu turėtų būti ir savivaldybės tarybos nario savivaldybės administracijai (biudžetui) padarytos žalos dydis.

Tačiau, kaip pastebi teisės mokslininkai, yra ir tam tikrų su žalos požymiu susijusių probleminių aspektų. Pavyzdžiui, L. Pakštaitis, išnagrinėjęs piktnaudžiavimo nusikaltimo sudėties požymius, nurodo, kad „tikslinga svarstyti klausimą dėl baudžiamosios atsakomybės diferencijavimo numatant piktnaudžiavimo, kaip baudžiamojo nusižengimo, sudėtį. Baudžiamasis nusižengimas būtų galimas tais atvejais, kai būtų padaryta tiesiog žala.”⁵⁰

S. Zaksaitė taip pat atkreipia dėmesį į žalos požymio piktnaudžiavimo sudėtyje probleminius aspektus ir pabrėžia, kad „teismai, taikydami BK 228 straipsnį, pripažįsta žala ne tik turtinio, bet ir kitokio pobūdžio žalą, dėl kurios nukenčia valstybės, tarptautinės viešosios organizacijos, juridinio ar fizinio asmens turtinė padėtis arba (ir) padaromas neigiamas poveikis jų neturtiniams interesams. Taigi, siekiant inkriminuoti piktnaudžiavimo nusikalstamos veikos sudėtį, vėlgi reikėtų įrodinėti, kad [...] veiksmai sukėlė didelę neturtinę žalą, pakenkė [...] įstaigos ir visos valstybės prestižui ir pan. kvalifikavimo prasme nubrėžti ribą tarp drausminio nusižengimo ir piktnaudžiavimo yra keblu tuo aspektu, kad vienintelis skiriamasis kriterijus šiuo atveju – didelė žala, kurios, kad ir kaip būtų paradoksalu, neįmanoma nei išmatuoti, nei įvertinti, nes ji gali būti ir nepiniginio pobūdžio. Tokiu atveju „didelė žala“ tampa vertinamuoju kriterijumi, iš dalies priklausančiu nuo ikiteisminį tyrimą atliekančių pareigūnų diskrecijos.”⁵¹

Ir, galiausiai, tarp objektyviųjų piktnaudžiavimo požymių patenka priežastinis ryšys tarp kaltinamojo padarytos veikos ir kilusių padarinių. Svarbu įrodyti, kad dėl piktnaudžiavimo kilo baudžiamajame įstatyme numatyti padariniai. Tuo tarpu nusikalstamos veikos padarymo vieta gali būti ir ta vieta, kur valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo dirba, tačiau gali būti ir kita vieta, kurioje padaromi teisei prieštaraujantys veiksmai.

BK 228 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos subjektas yra „valstybės tarnautojas arba jam prilygintas asmuo.”⁵² Įstatymų leidėjas BK 230 straipsnio 1 dalyje yra numatę, kad BK XXXIII skyriuje nurodyti valstybės tarnautojai apima valstybės politikus, valstybės pareigūnus, teisėjus, valstybės tarnautojus pagal Valstybės tarnybos įstatymą ir kitus

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-50-489/2025.

⁵⁰ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

⁵¹ ZAKSAITĖ, Salomėja. (2012). Korupcijos privačiame sektoriuje kriminalizavimo, kvalifikavimo ir įrodinėjimo problemos: kai kurių praktinių pavyzdžių analizė. *Teisės apžvalga*. 2(9), 36-54.

⁵² GRUODYTĖ, Edita; FEDOSIUKAS, Olegas; GUTAUŠKAS, Aurelijus, MILINIS, Albertas ir kt. (2022). *Lietuvos baudžiamoji teisė: specialioji dalis*. Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas.

asmenis, kurie, dirbdami ar kitais įstatyme numatytais pagrindais eidami pareigas valstybės ar savivaldybių institucijose ar įstaigose, atlieka valdžios atstovo funkcijas arba turi administracinius įgaliojimus, taip pat yra oficialūs kandidatai į šias pareigas. Taigi, savivaldybės tarybos narys yra prilygintas valstybės tarnautojui BK 228 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos prasme.

Subjektyviąją piktnaudžiavimo, kaip nusikalstamos veikos, pusę apima kaltė, nusikalstamos veikos tikslas ir motyvas. Kaip pastebi teisės mokslininkai, tame tarpe ir G. Švedas, „BK 228 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo sudėties būtinas subjektyvusis požymis yra kaltė, kuri turi pasireikšti tiesiogine ar netiesiogine tyčia.“⁵³

Nusikalstamos veikos tikslas ir motyvas nėra būtini BK 228 straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos požymiai.⁵⁴ Kita vertus, tikslas tampa aktualus, jeigu nusikalstama veika kvalifikuojama pagal BK 228 straipsnio 2 dalį, kadangi pagal ją atsakomybė taikoma už siekį gauti naudos, t. y. „tarnybine padėtimi suteiktas teisės ir įgaliojimus panaudoti prieš tarnybos interesus, esmę ir turinį“.

Teismų praktikoje siekimas turtinės naudos suprantamas kaip „siekimas bet kokios asmeninės naudos ne tik sau, bet ir savo giminėms, šeimos nariams ar kitiems asmenims, su kuriais kaltininkas susijęs draugystės, partnerystės ar pan. ryšiais, o siekimas kitokios asmeninės naudos – kaip siekimas gauti neturtinio pobūdžio naudos (garbės, pareigų paaukštinimo ir pan.).“⁵⁶ Tačiau, „aiškinant įstatyme įtvirtintus kvalifikuoto piktnaudžiavimo požymius, būtina pabrėžti svarbią aplinkybę, kad neturtinio pobūdžio naudos (kitokios asmeninės naudos) siekimas visų pirma siejamas ne su kitų asmenų neturtine nauda, o su pačiam piktnaudžiaujančiam kaltininkui, jo artimiesiems asmenims suteikiama gerove. Pats terminas „asmeninė nauda“ suponuoja manymą, kad naudos gavėjas pirmiausia yra šio nusikaltimo subjektas“.⁵⁷ Kita vertus, teismai pažymi, kad „atsižvelgiant į asmeninės naudos turinio neapibrėžtumą įstatyme, šios neturtinės vertybės sąvokos abstraktumą, tokio kvalifikuojančio požymio taikymas galimas tik tokiu atveju, kai prieinama prie konkrečiomis bylos aplinkybėmis patvirtintos išvados, kad dėl siekiamos asmeninės naudos pobūdžio BK 228 straipsnio 1 dalyje nustatytas piktnaudžiavimo nusikaltimas yra įgavęs aiškiai didesnį

⁵³ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-116-697/2021.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2025). Teismų praktikos apžvalga: balandis.

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2023). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalga* [interaktyvus] https://www.lat.lt/data/public/uploads/2023/12/lat_aktuali_praktika_lapkritis_2023.pdf.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-61-689/2020.

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-176-489/2022.

pavojingumą.“⁵⁸ Galiausiai, „tiek turtinės, tiek kitokios asmeninės naudos siekimas visais atvejais turi būti aiškiai nustatytas, motyvuotas, o ne menamas, numanomas ar spėjamas.“⁵⁹ Tačiau, tokiai pozicijai prieštarauja A. Gutauskas teigdamas, kad „negalime nubrėžti kriterijų, kurie aiškiai apibrėžtų, kas yra pavojinga ir kas ne, ypač kalbant apie neturtinę žalą.“⁶⁰

Teismų praktikoje taipogi pabrėžiama, kad „valstybės tarnautojai, kuriems priskiriami ir savivaldybės tarybos nariai, yra atsakingi už valstybinių įgaliojimų vykdymą savivaldybės teritorijoje, sąžiningą savivaldybės gyventojų reikalų tvarkymą, ekonominę gerovę ir pan., jiems imperatyviai teisės aktais keliami skaidrumo, lygiateisiškumo, pareigingumo, atsakingumo reikalavimai, todėl tokių asmenų veiksmai, kuriais jie savo tarnybinių padėčių, suteiktas teises ir įgaliojimus panaudoja priešingai tarnybos interesams, jos veiklos principams, esmei ir turiniui, laikytini piktnaudžiavimu tarnybine padėtimi.“⁶¹ Tai reiškia, kad savivaldybių tarybų narių veiksmuose gali būti nustatyta piktnaudžiavimo kaip nusikalstamos veikos požymių, jeigu tarybų nariai, gavę su tarybos narių veikla susijusias išmokas sąmoningai neužtikrino efektyvaus ir teisėto jų panaudojimo, neprašė išmokų tik tokia apimtimi, kuri susijusi su tiesiogine jų, kaip savivaldybių tarybų narių veikla. Taip pat, jeigu turėdami pareigą atsiskaityti savivaldybės administracijai šių pareigų tinkamai nevykdė, su avanso apyskaitomis savivaldybių administracijoms teikė ne savo patirtas išlaidas patvirtinančius dokumentus, arba dokumentus, neatitinkančius Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo reikalavimų, taikomų apskaitos dokumentams.

Analizuojant savivaldybių tarybų narių atžvilgiu priimtus nuosprendžius, vienas svarbiausių kriterijų, apsprendžiančių baudžiamosios atsakomybės savivaldybės tarybos nariui taikymo klausimą yra didelė žala. Tačiau, kaip atskleidė nuosprendžių analizė, baudžiamąjį persekiojimą savivaldybių tarybų narių atžvilgiu daugumoje atvejų pradėjo remdamosi didelės neturtinės žalos kriterijumi, nors kuo toks žalos padarymas pasireiškė dažnu atveju buvo nurodoma labai abstrakčiai, tačiau, kaip savo praktikoje ne kartą yra pažymėjęs LAT, „tokia praktika neatitinka baudžiamųjų įstatymų paskirties.“⁶² Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismas

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2022). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalga* [interaktyvus] https://www.lat.lt/data/public/uploads/2022/12/lat_aktuali_praktika_spalis_2022.pdf.

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68-628/2025.

⁶⁰ LRT.lt (2025.06.29) Kūris mano, kad dėl „čekutininkams“ palankių pataisų galima būtų kreiptis į KT“ [interaktyvus] <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2599074/kuris-mano-kad-del-cekutininkams-palankiu-pataisu-galima-butu-kreiptis-i-kt?srsId=AfmBOoqOTsqSLxgQCoNdmdfeStrE6M9HeIzMSmNF89ZtNFGRgdg00Ra8>.

⁶¹ Kauno apygardos teismo 2024 m. 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-254-923/2024.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-4-689/2019.

baudžiamajoje byloje Nr. e1-302-919/2024 priimtame baudžiamajame įsakyme, teismas nurodė, kad “V. K. nusikaltimus už kuriuos jis šiuo nuosprendžiu nuteistas, vienas kurių yra sunkus [...] padarė tyčine kaltės forma, piktnaudžiaudamas [...] savivaldybės tarybos nario pareigomis, pasinaudodamas viešosiomis teisėmis, priešingai einamų pareigų interesams ir siekdamas turtinės naudos, sistemingai ir ilgą laiko tarpą (nuo 2019 m. balandžio 23 d. iki 2023 m. balandžio 24 d.), jo neteisėtais veiksmais buvo padaryta didelė neturtinio pobūdžio žala ir 2266,83 Eur turtinė žala.”⁶³ Kitame Vilniaus apygardos teismo baudžiamajoje byloje Nr. e1-279-935/2024 priimtame baudžiamajame teismo įsakyme taip pat abstrakčiai nurodoma kad “nagrinėjamu atveju J. G. nusikalstamas veikas padarė piktnaudžiaudamas [...] rajono savivaldybės tarybos nario pareigomis, pasinaudodamas viešosiomis teisėmis, veikė priešingai einamų pareigų interesams ir siekdamas turtinės naudos, jo neteisėtais veiksmais buvo padaryta didelė neturtinio pobūdžio žala.”⁶⁴ Tačiau tokie teismo nuosprendžiai kelia pagrįstų abejonių ne tik dėl to, kad nuosprendis grindžiamas prielaidomis, yra nemotyvuotas, bet ir dėl to, ar esant tokiems argumentams savivaldybės tarybos nariui galėjo būti taikoma baudžiamoji atsakomybė.

Daugiau aiškumo didelės neturtinės žalos vertinimo kontekste įnešė 2025 m. lapkričio 13 d. LAT priimta nutartis, kurioje nurodyta, kad savivaldybės tarybos narys padarė didelę neturtinę žalą, nes “Ž. G. atlikti veiksmai menkina Jonavos rajono savivaldybės autoritetą, reputaciją, nes jais sudarytos prielaidos manyti, kad asmeniniai valstybės tarnautojų interesai nustelbia viešuosius; kad sudarė įspūdį apie joje dirbančių valstybės tarnautojų ir tarybos narių nevaržomą savivalę, demonstravo nuostatą nesilaikyti įstatymų ir kitų teisės aktų; jis ne tik nesilaikė jo tarnybinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų, bet ir padarė du nusikaltimus, t. y. visą savivaldybės tarybos nario kadencijos laikotarpį – ketverius metus nuolat klastojo tikrus dokumentus ir, juos panaudojęs, pasisavino svetimą – Jonavos rajono savivaldybės administracijai priklausančią turtą, kurio vertė artima didelei turtinei žalai (12 500 Eur) [...] didelė neturtinė žala buvo padaryta juridiniam asmeniui, be kita ko, sudarant pagrįstą pagrindą visuomenei manyti, kad savivaldybės tarybos nariai, prilyginami valstybės tarnautojams, netinkamai naudoja jiems skiriamas lėšas, taip pasisavindami jiems nepriklausančias lėšas, o tai neabejotinai turėjo įtakos neigiamam požiūriui į Jonavos rajono savivaldybę kaip valstybės instituciją.”⁶⁵

⁶³ Kauno apygardos teismo 2024 m. rugpjūčio 29 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamajoje byloje Nr. e1-302-919/2024.

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025.

⁶⁵ *Ibid.*

Apibendrinant aukščiau išdėstytą, pažymėtina, kad viena pagrindinių nusikalstamų veikų, kurios padarymu analizuotos kategorijos baudžiamosiose bylose, buvo kaltinti savivaldybių tarybų nariai yra BK 228 str. numatytas piktnaudžiavimas. Tam, kad nusikalstama veika būtų kvalifikuota kaip piktnaudžiavimas, turi būti padaryta didelė žala, kuri gali būti tiek turtinė, tiek ir neturtinė.

Teismų praktikos analizė atskleidė, jog daugumoje atvejų savivaldybių tarybų nariai traukiami baudžiamojon atsakomybėn ne kaip padarę didelę turtinę žalą (t. y. daugiau nei 12 500 Eur), bet dėl didelės neturtinės žalos. Todėl teismai, konstatuodami buvus padarytą didelę neturtinę žalą, kuri yra vertinamasis kriterijus, turėtų savo sprendimą labai aiškiai motyvuoti. Nors, kaip atskleidžia teismų praktika, teismai, konstatuodami didelės neturtinės žalos egzistavimą dažnu atveju apsiriboja abstrakčiomis frazėmis, nepagrįsdami savo vertinimo byloje nustatytomis aplinkybėmis, kai, tuo tarpu neturtinė žala negali būti preziumuojama ar išvedama iš kitų piktnaudžiavimo sudėties požymių. Galiausiai, kyla klausimų, ar tokiais atvejais, kai nėra įrodoma didelė neturtinė žala, savivaldybių tarybų nariai iš viso galėjo būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 228 str., ir ar iš viso jų atžvilgiu galėjo būti pradėtas baudžiamasis persekiojimas. Autorės nuomone, jeigu nėra nustatyti visi šiai nusikalstamai veikai būtinai požymiai, piktnaudžiavimas negali būti inkriminuotas.

1.2. Svetimo turto ar turtinės teisės pasisavinimas

Dar vienas baudžiamojo įstatymo straipsnis, „čekiukų“ bylose neretai lydintis BK 228 straipsnį, yra BK 183 straipsnis, kurio 1 dalyje įstatymų leidėjas yra įtvirtinęs baudžiamąją atsakomybę už svetimo turto ar turtinės teisės pasisavinimą. Pagal BK 183 straipsnį atsakomybė kyla asmeniui, pasisavinusiam jam patikėtą ar jo žinioje esantį svetimą turtą ar turtinę teisę.

Kaip pažymima teismų praktikoje, „turto pasisavinimas – tai neteisėtas, neatlygintinas kaltininkui svetimo, jam patikėto ar buvusio jo žinioje turto, turtinės teisės pavertimas savo turtu ar savo turtine teise, pažeidžiant turto patikėjimo ar perdavimo jo žiniai sąlygas.“⁶⁶ Tai reiškia, kad kaltininkas jam patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą, t. y. einamų pareigų, specialių pavedimų, sutarčių ar kitu teisiniu pagrindu valdomą svetimą turtą ar turtinę teisę nesant jokio teisinio pagrindo paverčia savo turtu, t. y. pažeidžia jam suteiktus įgaliojimus.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

Kaip pažymima teismų praktikoje, „esminis turto pasisavinimo požymis, skiriantis šią nusikalstamą veiką nuo kitų nusikalstamų veikų nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams, yra tai, kad šią veiką padaro asmuo, kuris dėl einamų pareigų, specialių pavedimų bei sutarčių pagrindu turi teisiškai apibrėžtus įgaliojimus dėl pasisavinamo turto. Dėl to, kad kaltininkas su jam patikėtu (esančiu jo žinioje) turtu (turtine teise) pradeda elgtis kaip su nuosavu ir taip pažeidžia jam suteiktus įgaliojimus, kaltininko valdomas turtas (turtinė teisė) tampa jo neteisėtai valdomas, t. y. faktiškai yra pasisavinamas, ir taip padaroma žala turto savininkui.”⁶⁷

Kvalifikuojant kaltininko veiką pagal šį baudžiamojo įstatymo straipsnį, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad ši „veika gali būti padaroma tiesiogine tyčia.“⁶⁸ Tai reiškia, jog kaltininkas ne tik supranta, kad jam patikėtą ar jo žinioje esantį turtą paverčia savu, numato, jog dėl to savininkas tam tikro turto neteks ir to siekia. Šiuo atveju taipogi aktualu nustatyti, kokiam tikslui siekiama panaudoti svetimą turtą. Kitaip tariant, šio pobūdžio ikiteisminiuose ir teisminiuose procesuose svarbu nustatyti, ar asmuo savo veiksmais turėjo tiesioginės tyčios pasisavinti svetimą turtą, suprato, jog jam patikėtą turtą galimai neteisėtai verčia savu.

Šios baudžiamajame įstatyme numatytos nusikalstamos veikos subjektas yra „specialus, todėl pagal BK 183 straipsnį atsako tik tas asmuo, kuriam nusikalstamos veikos padarymo metu turtas ar turtinė teisė buvo patikėtas ar perduotas jo žiniai.”⁶⁹ Tai reiškia, kad asmenims, kurie padarė šią nusikalstamą veiką turtas turi būti patikėtas ar perduotas. O kiti nusikalstamos veikos daryme dalyvavę asmenys turi ne tik žinoti, bet, tuo pačiu ir suvokti, kad dalyvauja nusikalstamoje veikoje su asmenimis, kuriems tam tikras turtas buvo patikėtas.

Teismų praktikoje pažymima, kad „turto pasisavinimo sudėtis yra materialioji, todėl veika, kuria pasisavinamas kaltininkui patikėtas ar esantis jo žinioje svetimas turtas, besąlygiškai sukelia nusikalstamus padarinius – turtinę žalą, kuri suprantama kaip nukentėjusiojo materialaus turto ar turtinės teisės netekimas arba jos apimties sumažėjimas.”⁷⁰ Tačiau kokiais tikslais pasisavintas turtas buvo panaudotas kvalifikavimui reikšmės neturi.

Savivaldybių tarybų nariai dėl savo einamų pareigų ir statuso taip pat įgyja tam tikro turto (pinigų), kurie, kaip pažymi savivaldybių tarybų narių piktnaudžiavimo atvejus nagrinėjantys teismai, „gali būti naudojami išimtinai tik reglamente nurodytoms išlaidoms,

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-175-1073/2019.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2018). Teismų praktikos turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo baudžiamosiose bylose apžvalga (BK 183 ir 184 straipsniai).

⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2018). Teismų praktikos turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo baudžiamosiose bylose apžvalga (BK 183 ir 184 straipsniai).

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-43-697/2025.

susijusioms su tarybos nario veikla, kompensuoti, pateikiant tokias išlaidas pagrindžiančius tikrus dokumentus. Bet koks pinigų, skirtų tik tarybos nario veiklai, panaudojimas kitoms, nuteistojo subjektyviu vertinimu, būtinoms jo veiklai vykdyti, reikmėms yra nesuderinamas su tarybos nario veiklos finansavimo tvarka”⁷¹ ir užtraukia baudžiamąją atsakomybę pagal BK 183 straipsnį. Tai reiškia, kad savivaldybės tarybos nariai išmokas gali naudoti tik teisės aktuose apibrėžtai savivaldybės tarybos nario veiklai vykdyti.

Kita vertus, dėl savivaldybės tarybų narių veiksmų kvalifikavimo pagal BK 183 str. kyla tam tikrų abejonių. Visų pirma, vien tai, jog buvo padarytas savivaldybės tarybos nariui patikėto ar jo žinioje esančio turto tvarkymo sąlygų pažeidimas dar nereiškia, kad buvo padaryta baudžiamajame įstatyme numatyta nusikalstama veika. Ypatingai, jeigu nėra padaroma žalos ar nėra kliūčių padarytos žalos atlyginimui civiline tvarka. Kaip, kad, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.237 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog asmuo, kuris be teisinio pagrindo savo veiksmais ar kitokiu būdu tyčia ar dėl neatsargumo įgijo tai, ko jis negalėjo ir neturėjo gauti, privalo visa tai grąžinti asmeniui, kurio sąskaita tai buvo įgyta, išskyrus Civilinio kodekso nustatytas išimtis. Kas reiškia, kad tuo atveju, jeigu savivaldybės tarybos narys įgijo savivaldybės administracijos biudžeto lėšų pažeidžiant galiojančią tvarką, jas galima išieškoti civilinio proceso tvarka, nepradedant baudžiamojo persekiojimo.

Antra, savivaldybės tarybos nariui mokama išmoka bendraja prasme nėra turtas, kuris tarybos nariui patikimas ar yra jo žinioje, nes dažnu atveju, pagal savivaldybių tarybų reglamentus tarybos nariams išmokos išmokamos avansu. Tai tarsi dalis turtinės vertybės, duodamos pinigine išraiška būsimojo mokėjimo sąskaita vienos sutarties šalies kitai šaliai. Kai tuo tarpu turto pasisavinimo, kaip nusikalstamos veikos, dalykas yra kaltininkui patikėtas ar jo žinioje nusikalstamos veikos darymo metu buvęs svetimas turtas ar turtinė teisė, kas paprastai apima tam tikru teisiniu pagrindu, pavyzdžiui, einamų pareigų, sutarčių ir pan., kaltininko valdomą svetimą turtą ar turtinę teisę, į kuriuos kaltininkas turi teisės aktuose aiškiai apibrėžtą teisę. Be to, tam tikrus įgaliojimus su savivaldybės administracijos turtu ir jo išmokėjimu turi pati savivaldybės administracija, o savivaldybės tarybos narys gauna tik lėšas atitinkamiems valstybės tarnautojams priėmus sprendimus pervesti jam teisės aktuose ir savivaldybės tarybos reglamente nustatyto dydžio išankstinį mokėjimą (avansą).

Galiausiai, turto pasisavinimo dalyką apibūdina turto svetimumo požymis, t. y. nusikalstamos veikos padarymo metu tam tikras turtas kaltininkui nepriklauso nuosavybės

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025.

teise, o yra tiesiog patikėtas ar esantis jo žinioje. Šiuo gi atveju, avanso išmokėjimas nėra tarybos nariams patikėtas ar jų žinioje buvęs savivaldybės turtas, o teisėtai į savivaldybių tarybų narių atsiskaitomąsias sąskaitas banke pervestos piniginės lėšos, kuriomis nuo pervedimo momento tarybos nariai įgyja teisę disponuoti. Todėl kyla pagrįstų abejonių, ar savivaldybių tarybų narių veiksmai išties gali būti vertinami nusikalstamos veikos, numatytos BK 183 straipsnyje, kontekste.

Apibendrinant aukščiau išdėstytą, pažymėtina, kad savivaldybių tarybų nariai dėl savo statuso ir užimamų pareigų, turėjo galimybę naudotis savivaldybės turtu – lėšomis. Tačiau šios lėšos galėjo būti naudojamos išimtinai tik su tarybos nario veikla susijusioms išlaidoms kompensuoti. Teismų praktikos analizė atskleidė, kad savivaldybių tarybų nariai, kurie šias lėšas panaudojo kitoms, su tarybos nario veikla nesusijusioms veikloms, padarė BK 183 str. numatytą nusikalstamą veiką.

Turto pasisavinimą apibūdina tai, kad nusikalstamos veikos padarymo metu turtas kaltininkui nuosavybės teise nepriklauso, yra jam svetimas, bet yra paliktas jo žinioje. Tuo tarpu analizuojamose baudžiamosiose bylose, savivaldybių tarybų nariams toks turtas nebuvo patikėtas, ar paliktas jų žinioje, jis oficialiu savivaldybės administracijos veiksmu buvo perduotas, suteikiant tarybos nariui teisę juo disponuoti. Tai, autorės nuomone, neatitinka turto pasisavinimo sudėties požymių. Galiausiai, jeigu savivaldybės tarybos nariui išmokėtą išmoką galima išieškoti civilinio proceso tvarka, kyla pagrįstas klausimas, kodėl savivaldybių tarybų nariai turi būti patraukiami baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 183 str.

1.3. Dokumentų klastojimas

Trečiasis baudžiamojo įstatymo straipsnis, dažniausiai taikomas „čekiukų“ bylose, yra BK 300 straipsnis, numatantis atsakomybę už netikro dokumento gamybą, klastojimą, laikymą, gabenimą, siuntimą, panaudojimą ar realizavimą. Kadangi „netikras ar suklustotas dokumentas teisinėje apyvartoje gali įtvirtinti netikrą informaciją, lemti neteisingų sprendimų priėmimą, suinteresuotų asmenų teisių pažeidimą“⁷², įstatymų leidėjas BK 300 straipsniu siekia „apsaugoti tokias vertybes, kaip dokumentų ir juose esančių įrašų tikrumas, informacijos dokumente patikimumas, ir taip užtikrinti normalią, teisingą dokumentų apyvartą.“⁷³

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-198-689/2019.

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

Teismų praktikoje „dokumentu laikomas kiekvienas rašytinis aktas, įtvirtinantis juridinę reikšmę turinčią informaciją, kuri pagal savo pobūdį ir reikšmę yra teisės, pareigos, teisinio santykio atsiradimo, pasikeitimo ar pasibaigimo įrodymas, taip pat juridinių faktų ar juridinę reikšmę turinčių aplinkybių įrodymas.“⁷⁴ Taip pat pabrėžiama, kad „dokumentas – tai tam tikra forma padarytas įrašas, kuris nustato, pakeičia ar panaikina teisiškai reikšmingą faktą (juridinį faktą). Svarbu, kad tas įrašas, kai yra panaudojamas, sukelia ar gali sukelti fiziniam, juridiniam asmeniui ar valstybei teisiškai reikšmingų padarinių.“⁷⁵

Dokumentas laikomas netikru, kai „jo turinyje įtvirtinti objektyvios tikrovės neatitinkantys duomenys (*veritatis immutatio*) ir kaltininkas tokį dokumentą surašė, atspausdino ar kitaip pagamino kito asmens vardu.“⁷⁶ Tačiau pagal BK 300 straipsnį dokumento suklastojimu pripažįstamas ne tik netikro dokumento pagaminimas, bet ir „sąmoningas melagingų duomenų įrašymas į tikrą dokumentą, pakeičiant dokumento turinį.“⁷⁷ Tačiau ne bet kokie dokumentuose esančių duomenų iškraipymai ar netikslumai vertintini per BK 300 straipsnio prizmę. Tai reiškia, kad nors suklastojus dokumentą sukuriamas jo netikrumas arba jo turinio neteisingumas, teismų praktikoje pažymima, jog „jei dokumente įrašyti tikrovę neatitinkantys faktai negali pažeisti fizinių ar juridinių asmenų teisių arba sukelti minėtiems asmenims ar valstybei teisiškai reikšmingų padarinių, toks dokumento suklastojimas nėra pavojinga veika baudžiamųjų įstatymų požiūriu, nes negali padaryti žalos reikšmingoms asmeninėms ar visuomeninėms vertybėms, taigi neužtraukia baudžiamosios atsakomybės.“⁷⁸

Teismų praktikoje pabrėžiama, kad „baudžiamajai atsakomybei taikyti reikalingą pavojingumo laipsnį dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu pasiekia tais atvejais, kai šiomis veikomis daroma įtaka teisiniams santykiams, tuose teisiniuose santykiuose dalyvaujančių asmenų teisėms ir pareigoms“⁷⁹, o, kai realiai jų nepažeidžia ar negali pažeisti, gali būti konstatuota, kad veika nėra pavojinga baudžiamųjų įstatymų požiūriu ir neužtraukia baudžiamosios atsakomybės“⁸⁰ arba „yra mažareikšmė.“⁸¹ Tai reiškia, kad sprendžiant dėl savivaldybės tarybos nario veiksmų kvalifikavimo svarbu įvertinti, ar

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169-689/2018.

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-175-303/2015.

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187-976/2019.

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-244/2009,

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213-511/2023.

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-251/2013.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

savivaldybės tarybos nario veiksmai labai rimtas pasekmes sukėlė, ar buvo pateiktas tik „ne tas“ mokėjimo dokumentas (kvitas).

Galiausiai, kvalifikuojant veiką pagal BK 300 straipsnį, svarbu nustatyti ir tiesioginę kaltininko tyčią, t. y., kad jis suvokė pavojingą nusikalstamos veikos pobūdį, suprato, kad gamina, klastoja ar disponuoja žinomai netikru ar žinomai suklastotu tikru dokumentu, kuris gali sukelti neigiamų teisinių pasekmių, ir norėjo taip veikti.”⁸² Šiuo atveju „kaltės turinys atskleidžiamas ne vien tik kaltininko parodymais, kaip jis suvokė bei vertino savo veiksmus, tačiau vertinant ir išorinius (objektyviuosius) nusikalstamos veikos požymius: kaltininko atliktus veiksmus, jų pobūdį, pastangas juos darant, aplinkybes, lėmusias tokių veiksmų padarymą, kaltininko siekiamą rezultatą ir t. t.”⁸³

Šiuo atveju daugumos savivaldybių tarybų nariai privalėjo reguliariai (paprastai kartą per ketvirtį) savivaldybių administracijoms teikti savo parašais patvirtintas avanso apyskaitas, jose nurodant išlaidas, patirtas vykdant tarybos nario veiklą bei pridėti tokias išlaidas pagrindžiančius dokumentus (mokėjimo kvitus, sąskaitas ir pan.). Tačiau išlaidas pagrindus galimai kitiems fiziniams ir/ar juridiniams asmenims priklausančiais mokėjimo dokumentais, baudžiamąjį persekiojamą vykdančioms ikiteisminio tyrimo institucijoms kilo pagrįstų abejonių, ar savivaldybių tarybų nariai, siekiant gauti nustatyto dydžio išmokas pateikė tikrovę atitinkančią informaciją savivaldybių administracijoms teikiamose avanso apyskaitose, ir ar nebuvo padaryta BK 300 straipsnyje numatyta nusikalstama veika.

Kaip atskleidė atlikta teismų praktikos analizė „čekiukų“ bylose, savivaldybių tarybų nariai, kuriems pagal veiklos reglamentą kilo pareiga pagrįsti gaunamas su tarybos nario veikla susijusias išmokas, savivaldybių administracijoms teikė avanso apyskaitas prie jų pridėdami sau ar kitiems asmenims priklausančius mokėjimo kvitus. Mokėjimus patvirtinantys dokumentai buvo originalūs, nebuvo keisti ar padirbti. Tad, kodėl savivaldybių tarybų narių veiksmai, kai prie avanso apyskaitų pridėdami kitiems asmenims priklausančius mokėjimo dokumentai turėtų būti prilyginti įstatymo leidėjo BK 300 str. įtvirtintai nusikalstamai veikai? Juolab, kad savivaldybių tarybų nariai pačių mokėjimo dokumentų neklautojo, teikti tokius dokumentus teisinis reguliavimas nedraudė, tarybos nariai juos panaudojo kaip būdą pasiimti savivaldybės administracijos mokamą išmoką, kartais, galbūt net nesuprasdami, kad teikia ne savo. Taip pat, ar nustačius, jog dokumentai yra tikri, tačiau lėšos panaudotos ne pagal tikslinę

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025.

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92-648/2019.

paskirtį, t. y. forma neatitinka turinio, o yra tik priedanga, taip pat bus taikoma baudžiamoji atsakomybė pagal BK 300 str.?

Visgi, nei viename analizuotame nuosprendyje nebuvo konstatuota, jog savivaldybių tarybų nariai būtų gavę pastabų iš savivaldybių administracijų, buhalterijų ar savivaldybių kontrolierių dėl to, kad avanso apyskaitose nurodytas išlaidas, patirtas vykdant savivaldybės tarybos nario veiklą, grindė mokėjimais, atliktais ne tik savo, bet ir kitų asmenų mokėjimo priemonėmis. Savivaldybių administracijos bei kontrolieriai, iki (ne)eilinių auditų atlikimo nevertino, ar savivaldybių tarybų narių pateikti mokėjimo kvitai patvirtina jų faktiškai patirtas išlaidas, ar tokios išlaidos buvo realiai patirtos, ar mokėjimai atlikti savivaldybės tarybos nariui priklausančia mokėjimo priemone, ar išlaidos gali būti kompensuojamos ir t.t. Tai, galimai buvo susiję su tuo, jog daugumoje savivaldybių tarybų reglamentų nebuvo įtvirtinta aiški tvarka, kaip identifikuoti, kokios išlaidos yra susijusios su tarybos nario veikla; ar išlaidas patyrė tarybos narys, ar kiti su juo (ne)susiję asmenys; ar mokėjimo kvitai patvirtina veiklos, susijusios su tarybos nario pareigomis, vykdymą ir t.t.

Tačiau, nors savivaldybių tarybų nariai mokėjimo kvituose papildomų duomenų neįrašė, o prie avanso apyskaitų pridėjo tik originalius mokėjimo kvitus, teismų vertinimu „duomenų įrašymas į oficialius buhalterinės apskaitos dokumentus – tarybos nario išlaidų suvestines – bei tokių apskaitos dokumentų pateikimas savivaldybės administracijos buhalterijai, laikytinas tokių dokumentų klastojimu ir suklasotų dokumentų panaudojimu.”⁸⁴ Tai reiškia, kad savivaldybių tarybų nariai 2019 - 2023 metais galiojusį ir apibrėžtumo stokojusį teisinį reglamentavimą bei iš jo kylančias savo pareigas interpretavo netinkamai, dėl ko tinkamai neįvertinto dėl neatsakingo elgesio galinčių kilti teisinių pasekmių. Galiausiai, kadangi aiškūs kontrolės mechanizmai teisiniame reglamentavime nebuvo įtvirtinti, savivaldybių administracijos, buhalterijų skyriai ir savivaldybių kontrolieriai efektyvios lėšų panaudojimo patikros taip pat nevykdė, apie galimus neatitikimus ar pažeidimus tiek dėl avanso apyskaitų, tiek dėl jų priedų, savivaldybių tarybų nariai nebuvo informuojami. Tačiau, kaip teigia U. Nasvytė, „vargu ar tikėtina, kad savivaldybių administracijų darbuotojai niekada nepastebėdavo nelogiškų aplinkybių, pavyzdžiui, kai vienas asmuo naudojasi 30 skirtingų mokėjimo kortelių ar kasdien pilasi skirtingos rūšies kurą.”⁸⁵

⁸⁴ Kauno apygardos teismo 2024 m. gruodžio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-316-923/2024.

⁸⁵ TeisėPro (2025-10-26). *U. Nasvytė. Ar naujausi BK pakeitimai atveria kelią savivaldybės tarybos narių atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės?* [interaktyvus] <https://www.teise.pro/index.php/2025/10/26/u-nasvyte-ar-naujausi-bk-pakeitimai-atveria-kelia-savivaldybes-tarybos-nariu-atleidimui-nuo-baudziamosios-atsakomybes/>

Taigi, dėl teisinio reglamentavimo neapibrėžtumo ir institucijų nevykdytos efektyvios savivaldybių biudžetų lėšų panaudojimo kontrolės, savivaldybių tarybų nariams galėjo būti sukeltas pagrįstas lūkestis manyti, jog atliekami veiksmai atitinka teisės aktų reikalavimus, yra teisėti ir neužtraukia baudžiamosios atsakomybės.⁸⁶ Tuo tarpu tarybų narių veiksmai, kuomet prie avanso apyskaitų buvo pridėti mokėjimo kvitai, atlikti kitiems asmenims priklausančiomis mokėjimo priemonėmis, tiek ikiteisminius tyrimus atliekančių teisėsaugos institucijų, tiek vėliau ir teismų buvo įvertinti kaip prieštaraujantys teisės aktų reikalavimams ir atitinkantys BK 300 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos požymius. Ką patvirtina ir tai, jog šiuo metu 15 atvejų savivaldybių nariai pripažinti kaltais dėl to, kad eidami savivaldybių tarybų narių pareigas suklastojo išlaidų apyskaitas, įrašydami į jas tikrovės neatitinkančią informaciją apie tariamai patirtas degalų išlaidas. Šiuos suklastotus dokumentus jie pateikė savivaldybių administracijoms ir tokiu būdu apgaule savo naudai įgijo iš savivaldybių biudžetų atitinkamo dydžio pinigų sumą.

Toks teisinis kvalifikavimas grindžiamas tuo, kad „kaskart prieš teikdamas išmokų avanso apyskaitą, tarybos narys turėjo įsitikinti, kad joje bus nurodomos tik tos išlaidos, kurios buvo patirtos būtent jo tarnybinių pareigų vykdymo metu, kadangi situacija, kai būtų kompensuojamos išlaidos, susijusios su tarybos nario asmeninių poreikių tenkinimu, prieštarautų savivaldybės biudžeto lėšų panaudojimo skaidrumo, racionalumo ir pagrįstumo principams ir būtų ydinga praktika antikorupciniu požiūriu.“⁸⁷ Tai reiškia, kad savivaldybės tarybos narys turėjo veikti protingai ir apdairiai, ir savivaldybės administracijai teikti prašymą dėl išlaidų kompensavimo teikti tik tuomet, jeigu jos buvo patirtos ryšium su tarybos nario pareigų vykdymu, ir susilaikyti nuo prašymų, kurie grindžiami tarybos nario faktiškai nepatirtomis išlaidomis.

Galiausiai, kaip pastebėjo buvusi Konstitucinio Teismo teisėja R. Ruškytė, „šiandien sunku patikėti, kad koks nors tarybos narys gali būti toks teisiškai neįgalus, jog nesugeba suprasti ir (arba) pasiklausti profesionalių teisininkų kokios jo realiai patirtos išlaidos tarybos nario veiklai yra kompensuotinos, ypač atsižvelgiant į galimybę konsultaciją gauti nemokamai kiekvienoje savivaldybėje, Lietuvos savivaldybių asociacijoje, prireikus, ir Vyriausybės atstovų įstaigoje.“⁸⁸ Juolab, kad kaip pabrėžiama Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 27 d. nutarime, „pagal Konstituciją teisinių santykių subjektai yra įpareigoti elgtis sąžiningai,

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2024). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalga*.

⁸⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-358-627/2024.

⁸⁸ TeisėPro (2025-03-13). R. Ruškytė. *Pirmoji „čekiukų“ byla. Argumentai, konstituciniai aspektai. Padariniai* [interalyvus]<https://www.teise.pro/index.php/2025/03/13/r-ruskyte-pirmoji-cekiuku-byla-argumentai-konstituciniai-aspektai-padariniai/>.

nepažeisdami teisės. Jie turi pareigą patys stengtis sužinoti, ko iš jų reikalauja teisė. To reikalauja bendrasis teisės principas *bona fides*, neatsiejamas nuo konstitucinio teisinės valstybės principo.”⁸⁹

Apibendrinant aukščiau išdėstytą, pastebėtina, kad savivaldybių tarybų nariai analizuojamos kategorijos byloje taip pat buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 300 str., nes prie savivaldybių administracijoms teikiamų avanso apyskaitų pridėjo kitiems fiziniams ir juridiniams asmenims priklausančius mokėjimo dokumentus. Nors savivaldybių tarybų nariai prie avanso apyskaitų pridėjo originalius mokėjimo dokumentus ir jų neklastojo, teismai tokius atvejus prilygino dokumentų klastojimui. Tačiau toks teisinis savivaldybės tarybos nario veiksmų kvalifikavimas kelia klausimų. Visų pirma, nei vienoje analizuotoje baudžiamojoje byloje teismai nekonstatavo, jog prie savivaldybių tarybų narių avanso apyskaitų teikti mokėjimo dokumentai nėra originalūs ar yra suklastoti. Antra, tuo metu galiojusiam teisiniame reguliavime nebuvo įtvirtinta, kad savivaldybių tarybų nariai prie avanso apyskaitų negali pateikti kitiems asmenims išduotų mokėjimo dokumentų. Todėl kyla pagrįstų abejonių, ar savivaldybių tarybų nariai iš viso galėjo būti patraukiami baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 300 str.

1.4. Baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio*, principas

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje pažymima, kad „siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms, ne visuomet yra tikslinga tokią veiką pripažinti nusikaltimu, taikyti pačią griežčiausią priemonę – kriminalinę bausmę. Tai reiškia, kad kaskart, kai reikia spręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu, priemonėmis (administracinėmis, drausminėmis, civilinėmis sankcijomis ar visuomenės poveikio priemonėmis ir pan.)“⁹⁰

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje taip pat akcentuojama, jog „baudžiamoji atsakomybė demokratinėje visuomenėje turi būti suvokiama kaip kraštutinė, paskutinė priemonė (lot. *ultima ratio*), naudojama saugomų teisinių gėrių, vertybių apsaugai tais atvejais,

⁸⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 27 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 72-2865.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 137-4937.

kai švelnesnėmis priemonėmis tų pačių tikslų negalima pasiekti”⁹¹ arba „asmens veikloje yra aiškūs nusikalstamos veikos požymiai.”⁹²

LAT savo formuojamoje praktikoje taip pat nepritaria pozicijai, kad „bet kokie teisės aktų, reglamentuojančių valstybės tarnautojų atliekamas funkcijas, pažeidimai kvalifikuojami kaip nusikalstamas piktnaudžiavimas neanalizuojant, ar yra pakankamas padarytų veiksmų pavojingumas, ar yra pakankamai duomenų išvadai apie didelės žalos padarymą, neįvertinant kitų teisės šakų normų veiksmingumo atkuriant pažeistas teises ir nubaudžiant teisės aktų reikalavimus pažeidusius asmenis.”⁹³ Tokiai pozicijai antrina ir teisės mokslininkai, teigdami, kad „baudžiamųjų įstatymų draudimų ir sankcijų turi būti imamasi tik tada, kai tai neišvengiama, t. y. neįmanoma kitomis teisinėmis ir socialinėmis priemonėmis apginti pažeidžiamų teisinių gėrių.”⁹⁴ Tai reiškia, kad įstatymų leidėjas visuomet turi laisvę pasirinkti, kurios teisės šakos normomis persekioti asmenį ir kokias sankcijas jo atžvilgiu taikyti, jeigu nustatoma, kad buvo padaryti teisei prieštaraujantys veiksmai.

Visgi, kaip atskleidžia nuosprendžių analizė, baudžiamosios atsakomybės, kaip *ultima ratio*, taikymas turi selektyvumo požymių. Viena vertus, praktiškai visose baudžiamosiose bylose, kuriose aiškinamasi savivaldybių tarybų narių išmokėtų pagrįstumo klausimai, savivaldybių tarybų narių veiksmai vertinami kaip pažeidžiantys ne tik BK 228 straipsnyje bei kituose BK straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų padarymu, bet ir tuo, kad jie pažeidė Vietos savivaldos įstatymo, Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo, Valstybės politikų elgesio kodekso, savivaldybių tarybų reglamentų atitinkamas nuostatas. Ir nors už šių teisės aktų pažeidimus savivaldybių tarybų nariams galėtų būti taikoma tiek civilinė, tiek administracinė, drausminė, etinė ar tarnybinė atsakomybė, tačiau, kaip akcentuojama teismų praktikoje, „atvejai, kai išlaidoms pagrįsti sąmoningai naudojami suklastoti ar kitų asmenų išlaidas pagrindžiantys dokumentai, dokumentai teikiami apsunkinant asmenų, kuriems pavesta šių išlaidų kontrolė, galimybę pastebėti ir nekompensuoti su tarybos nario veikla nesusijusių išlaidų, paprastai užtraukia baudžiamąją atsakomybę.”⁹⁵

Teismai taip pat laikosi pozicijos, jog „siekiant pasisavinti savivaldybės lėšas ir taip jas pasisavinant, sąmoningas kitų asmenų finansines operacijas patvirtinančių dokumentų rinkimas ir fiktyvus juos nurodytų sumų įrašymas į buhalterijai pateikiamas ataskaitas kaip

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2011.

⁹² Vilniaus apygardos teismo 2015 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-238-166/2015.

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

⁹⁴ FEDOSIUK, Oleg (2012). Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 19(2), 715-738.

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025.

pagrindžiančias savivaldybės tarybos nario patirtas išlaidas rodo ne tik nesąžiningą tokio asmens požiūrį į savivaldybės tarybos nariui skirtų lėšų paskirtį, bet ir itin šiurkštų teisės aktų reikalavimų pažeidimą.”⁹⁶

Galiausiai, kaip vienoje nagrinėtų bylų pažymėjo LAT, „padarytų teisės aktų reikalavimų pažeidimų šiurkštumas, byloje nustatytų neteisėtų veiksmų pastovumas, jų intensyvumas ir mastas (sistemiškai tęsėsi ketverius metus, suklastotos penkiasdešimt penkios išlaidų atlyginimo ataskaitos, pateikti kitų asmenų čekiai, apmokėti 93 skirtingomis svetimomis mokėjimo kortelėmis; savivaldybės administracijai padaryta 10 272,98 Eur turtinė žala) panaikina galimybę taikyti švelnesnes atsakomybės rūšis nei baudžiamoji.”⁹⁷ Tai reiškia, jog savivaldybių tarybų narių elgesys, kuomet savivaldybių administracijoms teikiamos avanso apyskaitos grindžiamos realiai nepatirtomis išlaidomis, sąmoningai prie avanso apyskaitų pridedami kitiems asmenims priklausantys mokėjimo kvitai, tyčia (sąmoningai) pildomi tikrovės neatitinkantys dokumentai (avanso apyskaitos), teismų vertinama kaip sunkus teisės pažeidimas, už kurį taikytina civilinė, administracinė, drausminė ar tarnybinė atsakomybė nepasiektų įstatymų leidėjo tikslų ir neveiktų kaip tinkama priemonė, skatinanti pažeidimą padariusį asmenį ateityje tokių pažeidimų nedaryti. Kitaip tariant, teismų vertinimu savivaldybių tarybų narių veiksmai, kai jie savivaldybių administracijoms ne savo mokėjimo kvitus ir taip galimai siekdami pasigerinti savo finansinę padėtį, užtraukia ne civilinę ar kitos rūšies švelnesnę atsakomybę, o baudžiamąją atsakomybę.

Kita vertus, baudžiamosios ir civilinės (ar kitos) rūšies atsakomybės atribojimo kriterijai stokoja aiškumo. Vienais atvejais ikiteisminį tyrimą atliekantys pareigūnai iš savivaldybių tarybų narių reikalauja grąžinti nepagrįstai įgytas lėšas civilinio proceso tvarka, kitais atvejais panašių aplinkybių kontekste pradedamas baudžiamasis persekiojimas. Pavyzdžiui, dėl 500 Eur galimai nesant pagrindo įgytų savivaldybės biudžeto lėšų, kas formalioju požiūriu neatitinka didelės turtinės žalos apibrėžimo (12 500 Eur ir daugiau) ir kelia klausimų, ar išties tokio dydžio išmokos galimai neteisėtas įgijimas gali sukelti didelę neturtinę žalą savivaldybei, pradedamas ikiteisminis tyrimas. Tuo tarpu dėl tūkstančius eurų siekiančių savivaldybių tarybų nariams galimai neteisėtai išmokėtų išmokų grąžinimo kreipiamasi į teismą su ieškiniu civilinio proceso tvarka, su savivaldybės tarybos nariu sudaroma taikos sutartis ir procesas užbaigiamas, nors tokiu atveju, formaliai vertinant, buvo padaryta didesnė žala savivaldybės biudžetui. Galiausiai tam tikrais atvejais dėl savivaldybių

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025.

tarybų narių gautų išmokų kreipiamasi į teismą su civiliniu ieškiniu, o po to, sudarius taikos sutartį arba teismui priėmus viešąjį interesą ginančiam subjektui palankų sprendimą, papildomai pradedamas ir baudžiamasis persekiojimas, o kitais atvejais abu procesai vykdomi paraleliai.

Tokį praktikos nenuoseklumą ikiteisminį tyrimą atliekančios institucijos aiškina tuo, kad „yra atvejų, kai tikrinant pradinius duomenis nustatomi ženkliai mažesni teisės aktų pažeidimai, neužtraukiantys baudžiamosios atsakomybės, pavyzdžiui, netinkamai pateikti ar užpildyti dokumentai, pavienių dokumentų ar kitų aktualių duomenų trūkumas. Tuomet konstatuojama, kad lėšos buvo išmokėtos nepagrįstai ir neteisėtai, pažeidžiant nustatytą tvarką, todėl turi būti grąžintos savanoriškai arba teismui tenkinus viešojo intereso gynimo prokuroro pateiktą civilinį ieškinį, tačiau asmens veiksmai nevertintini kaip nusikalstami. Tačiau galimi ir atvejai, kai iš pradžių vykstant viešojo intereso gynimo tyrimui, prokurorai nustato galbūt padaryto nusikaltimo požymių. Tokiais atvejais aktualūs duomenys yra perduodami atitinkamo skyriaus prokurorui ir pradedamas ikiteisminis tyrimas.”⁹⁸ Tačiau taip ir lieka neaišku, kokiais konkrečiais kriterijais remiantis ikiteisminį tyrimą vykdanči institucija nusprendžia, kada tarybos nario pateikti dokumentai yra užpildyti ar pateikti netinkamai, o kada būtina taikyti baudžiamąją atsakomybę, kaip *ultima ratio*.

Nemažai klausimų kelia ir asmenų, kurių veiksmai vertinami baudžiamosios teisės kontekste atranka ir imtis. Pavyzdžiui, teisėsaugos institucijos 2019 - 2023 m. kadencijos laikotarpiu dėl savivaldybių tarybų narių išmokų tikslino aplinkybes, vėliau pradėjo ikiteisminius tyrimus, dėl ko teismai priėmė nuosprendžius. Tačiau Vietos savivaldos įstatyme įtvirtintas teisinis reglamentavimas, numatęs išmokų mokėjimą savivaldybių tarybų nariams galiojo ne tik 2019 - 2023 m. savivaldybių tarybų narių kadencijos laikotarpiu, bet ir 2015 - 2019 m. kadencijos laikotarpiu. Todėl, atsižvelgiant į tai, kad 2023 - 2025 m. atlikti ikiteisminiai tyrimai ir teismų priimti nuosprendžiai, ištyrus atitinkamų savivaldybių tarybų narių veiksmus 2019 - 2023 m. kadencijos laikotarpiu atskleidė, jog daugumos savivaldybių tarybų narių veiksmai ir elgesys buvo ganėtinai panašus, aplinkybių tikslinimas turėtų būti atliekamas ir 2015 - 2019 m. savivaldybių tarybų narių kadencijos laikotarpiu (BK 95 str. 1 d.).

⁹⁸ LRT.lt (2025.01.06). *Advokatai įtaria dvigubus standartus tiriant „čekiukus“, prokurorai sako – bylos skiriasi* [interaktyvus] https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2453282/advokatai-itaria-dvigubus-standartus-tiriant-cekikus-prokurorai-sako-bylos-skiriasi?srsId=AfmBOorcSUAqZv4dyrijmQEbRaft606_--R0yhclJm5wgqmwKEANhUCY.

Kadangi jokie procesai nebuvo pradėti, kyla klausimas, ar teisėsaugos institucijos atlieka joms įstatymų leidėjo pavestas pareigas, ir ar pasirinkta tyrimo imtis, apimanti tik 2019 - 2023 m. savivaldybių tarybų nariams išmokėtų išmokų pagrįstumo tyrimą, neatskleidžia savivaldybių tarybų narių atžvilgiu vykdomo skirtingo teisingumo. Kita vertus, sprendimą nevertinti ankstesnių kadencijų metu savivaldybių tarybų nariams išmokėtų išmokų pagrįstumo galėjo nulemti ir riboti ikiteisminį tyrimą atliekančių institucijų žmogiškieji ir kiti resursai.

Tam tikro teisinio vertinimo nuoseklumo stokoja ir teismai. Pavyzdžiui, Birštono rajono savivaldybės tarybos narei teismas dėl to, kad jo vertinimu pastaroji apgaule įgijo beveik 1 700 Eur Birštono savivaldybės administracijos lėšų, ir kurias ikiteisminio tyrimo metu pilnai atlygino Birštono savivaldybės administracijai, taikė baudžiamąją atsakomybę pagal BK 228 str. ir paskyrė jai 7 500 Eur baudą. Tuo tarpu Jonavos rajono savivaldybės tarybos nariui, kuris buvo neteisėtai įgijęs 1487,62 Eur sumą savivaldybės biudžeto lėšų nepagrįstai ir ją (ir dar didesnę) grąžinęs savivaldybei iki ikiteisminio tyrimo pradžios, baudžiamosios atsakomybės pagal BK 228 straipsnį netaikė. Taigi, abiem atvejais savivaldybės tarybos nariai iki baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme dienos savivaldybei atlygino žalą. Kita vertus, vienas tai atliko iki ikiteisminio tyrimo pradžios, antrasis – jau vykstant ikiteisminiam tyrimui. Tačiau teisės aktai nenumato, kad tuo atveju, jeigu savivaldybės tarybos narys ikiteisminio tyrimo metu savivaldybės administracijai atlygina padarytą žalą, jam baudžiamoji atsakomybė taikoma, o tas, kuris žalą atlygino iki ikiteisminio tyrimo pradžios, - atleidžiamas nuo baudžiamojo persekiojimo. Juolab, kad, jeigu tarybos nario veiksmai buvo neteisėti, tai jie ir išliko neteisėtais tiek savivaldybei grąžinus nepagrįstai įgytą sumą, tiek jos ir negrąžinus.

Be to, vienais atvejais iš savivaldybių tarybų narių „civilinio proceso tvarka reikalaujama tik grąžinti nepagrįstai gautas išmokas, kitais atvejais jie traukiami baudžiamojon atsakomybėn už tris nusikalstamas veikas, iš kurių viena – sunkus nusikaltimas, ir jiems taikomos baudžiamojo poveikio priemonės, ribojančios jų galimybes dirbti viešajame sektoriuje.“⁹⁹

Taigi, aiškių kriterijų, kuriais remiantis galima atskirti civilinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymo ribas savivaldybių tarybų narių išmokų atveju nepateikimas ir teisėsaugos institucijų atstovų nekokybiška komunikacija proceso metu, visuomenei ir proceso dalyviams gali kelti klausimų, kokiais kriterijais remiantis vienu ar kitu atveju vykdomas

⁹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-205-851/2025.

baudžiamasis persekiojimas, ir ar *ultima ratio*, kaip kraštutinės priemonės taikymas nėra parenkamas selektyviai.

Aiškios ribos tarp baudžiamosios ir civilinės atsakomybės nenubrėžimas analizuojamos kategorijos baudžiamosiose bylose gali pakirsti visuomenės pasitikėjimą teisėsaugos institucijomis, valstybėje vykdomu teisingumu ir pačia teisine sistema. Todėl ikiteisminį tyrimą atliekančios institucijos, siekdamos išvengti bet kokių interpretacijų, turėtų aiškiai identifikuoti, kada savivaldybių tarybų narių išlaidų pagrįstumo klausimas sprendžiamas per baudžiamosios, o kada – per civilinės teisės prizmę. Savivaldybių tarybų nariai ir visuomenė turi turėti aiškų standartą, kada yra peržengtos baudžiamosios teisės ribos, savivaldybės tarybos nario veikla užtraukia švelnesnę atsakomybę.

Galiausiai, ar tais atvejais, kai savivaldybių tarybų nariai pripažįsta, jog elgėsi teisiniu požiūriu netinkamai, kai grąžino savivaldybių administracijoms be pagrindo įgytas išmokas, atsiprašė savivaldybės administracijos darbuotojų ir visuomenės, savivaldybės tarybos nario atžvilgiu baudžiamąjį persekiojimą reikia vykdyti? Juolab, kaip ne kartą savo praktikoje yra pažymėjęs LAT, „galima švelninti atsakomybę arba visai nuo jos atleisti, kai kaltinamasis savanoriškai taiso padarytas klaidas ir bendradarbiauja su institucijomis. Jei asmuo, nesupratęs taisyklių, grąžino lėšas ir ištaisė klaidas, tai dažnai rodo, kad nebuvo tyčios ar sąmoningo siekio pasipelnyti.“¹⁰⁰

Apibendrinant aukščiau išdėstytą, pažymėtina tai, kad tiek teisės mokslininkai, tiek ir teismų praktika pabrėžia, kad baudžiamoji atsakomybė yra kraštutinė priemonė, naudojama saugomų teisinių gėrių apsaugai.

Viena vertus, savivaldybių tarybų narių elgesys, kai prie savivaldybių administracijoms teikiamų avanso apyskaitų pridedami kitiems asmenims priklausantys mokėjimo kvitai, tyčia pildomi tikrovės neatitinkantys dokumentai (avanso apyskaitos), teismų buvo įvertintas kaip sunkus teisės pažeidimas, už kurį taikytina civilinė, administracinė, drausminė ar tarnybinė atsakomybė nepasiektų įstatymų leidėjo tikslų ir neveiktų kaip tinkama priemonė, skatinanti pažeidimą padariusį asmenį ateityje tokių pažeidimų nedaryti.

Kita vertus, nors teisinis reguliavimas, numatęs išmokų savivaldybių tarybų nariams mokėjimą, galiojo visose Lietuvos savivaldybėse ir daugumos savivaldybių tarybų narių elgesio modelis buvo analogiškas, tačiau baudžiamasis persekiojimas buvo pradėtas tik dėl 2019 – 2023 m. kadencijos savivaldybių tarybų narių. Be to, skyrėsi ir savivaldybių tarybų

¹⁰⁰Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-05-14). *Buvęs Lazdijų rajono savivaldybės tarybos narys pripažintas kaltu* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/buves-lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-pripazintas-kaltu:3791>.

narių veiklos kvalifikavimas, nes vieni baudžiamojon atsakomybėn buvo patraukti pagal BK 228 str., 183 str. bei 300 str., tai kiti kaltinti 182 str. numatytos nusikalstamos veikos padarymu. Todėl, autorės nuomone, šiuo atveju baudžiamosios atsakomybės taikymas savivaldybių tarybų nariams neatitinka *ultima ratio* reikalavimų.

Galiausiai, nėra aiškių kriterijų, kuriais remiantis vienu atveju pradedamas baudžiamasis persekiojimas, kitu atveju ginamas viešas interesas arba abu procesai vyksta vienu metu.

II skyrius. Baudžiamosios atsakomybės realizavimas „čekiukų” bylose

2.1. Bausmių rūšys ir jų proporcingumas

Magistro darbe atlikta teismo nuosprendžių analizė atskleidė, jog visais atvejais, baudžiamoji atsakomybė savivaldybių tarybų nariams realizuojama taikant įstatymų leidėjo BK 42 straipsnyje numatytą bausmę.

Teismai, baudžiamosiose bylose surinktų duomenų pagrindu konstatavę, kad buvo padarytos BK 228 str., 183 str. (182 str.) bei 300 str. numatytos nusikalstamos veikos, taiko baudžiamąją atsakomybę ir skiria prievartos priemonę, t. y. bausmę, kurios paskirtis pagal BK 41 straipsnį yra „sulaikyti asmenis nuo nusikalstamų veikų padarymo, nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, atimti ar apriboti nuteistam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas, paveikti bausmę atlikusius asmenis, kad laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų, užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą.“¹⁰¹

Skiriant bausmę privalu įvertinti padarytos nusikalstamos veikos sunkumą ir kitas aplinkybes. Galiausiai, teismų paskirta bausmė turi būti proporcinga padarytai nusikalstamai veikai, apie ką yra ne kartą pasisakęs Konstitucinis Teismas, nurodydamas, kad „nustatytos teisinės priemonės neturi varžyti asmens teisių labiau nei reikia šiems tikslams pasiekti, o jeigu šios teisinės priemonės yra susijusios su sankcijomis už teisės pažeidimą, tai minėtos sankcijos turi būti proporcingos padarytam teisės pažeidimui.“¹⁰² Tai reiškia, kad savivaldybės tarybos nariui skiriama bausmė turi būti tokia, kad atlieptų jo padaryto pažeidimo mastą, neribotų jo teisų daugiau, nei būtina, bet, tuo pačiu, atgrasytų jį nuo nusikalstamų veikų darymo ateityje. Bendrieji bausmės skyrimo pagrindai, kurie yra viena iš svarbiausių teisėto, pagrįsto ir teisingo nubaudimo garantijų, įtvirtinti BK 54 straipsnyje. Remiantis šio straipsnio 1 dalies nuostatomis, „teismas skiria bausmę pagal BK specialiosios dalies straipsnio, numatančio atsakomybę už padarytą nusikalstamą veiką sankciją, laikydamasis baudžiamojo įstatymo bendrosios dalies nuostatų.“¹⁰³

Teismas, kaip numato BK 54 straipsnio 2 dalis, skirdamas bausmę, turi atsižvelgti į: 1) padarytos nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį; 2) kaltės formą ir rūšį; 3) padarytos nusikalstamos veikos motyvus ir tikslus; 4) nusikalstamos veikos stadiją; 5) kaltininko

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

¹⁰² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas, *Valstybės žinios*, 181-6708.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

asmenybę; 6) asmens, kaip bendrininko, dalyvavimo darant nusikalstamą veiką formą ir rūšį; 7) atsakomybę lengvinančias bei sunkinančias aplinkybes; 8) nusikalstama veika padarytą žalą.“ Taigi, teisingas bausmės skyrimas galimas tik atlikus išsamią bylos aplinkybių analizę ir vertinimą.

Galiausiai, kaip pabrėžiama LAT praktikoje, „BK 54 straipsnyje nurodyti bausmės skyrimo pagrindų ir BK 41 straipsnio 2 dalyje įtvirtintų bausmės skyrimo tikslų visuma sudaro bendrą bausmės paskirtį, siekiant sulaikyti asmenis nuo nusikalstamų veikų darymo, nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, atimti ir apriboti asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas, kad laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų, o įgyvendinant teisingumo principą užtikrinamas tokios tinkamai individualizuotos bausmės paskyrimas, kuri geriausiai atitiktų įstatyme įtvirtintos bausmės paskirtį ir būtų adekvati padarytai veikai, t. y. bausmė už nusikalstamą veiką atitiktų tos veikos pavojingumo pobūdį bei laipsnį ir kaltinamojo asmenybę.“¹⁰⁴

BK 42 straipsnio 1 dalyje įstatymų leidėjas yra įtvirtinęs bausmių sąrašą. Asmeniui, padariusiam baudžiamajame įstatyme numatytą nusikalstamą veiką, gali būti skiriamos tokios bausmės, kaip viešieji darbai, bauda, laisvės apribojimas, areštas, terminuotas laisvės atėmimas, laisvės atėmimas iki gyvos galvos. Tačiau už vieną nusikaltimą asmeniui skiriama tik viena bausmė. Jeigu asmuo padarė kelis nusikaltimus gali būti skiriamos daugiau negu dvi skirtingų rūšių bausmės.

Atlikta teismų nuosprendžių analizė atskleidžia, kad teismai savivaldybių tarybų nariams taikydami baudžiamąją atsakomybę kaip bausmę skiria piniginę baudą.

BK 47 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad už apysunkį nusikaltimą nustatoma bauda nuo 100 iki 4 000 BBND dydžio, už sunkų nusikaltimą nuo 150 iki 6 000 BBND dydžio.¹⁰⁵ Todėl, atsižvelgiant į tai, kad BK 228 straipsnyje numatyta nusikalstama veika priskiriama sunkių nusikaltimų kategorijai, savivaldybių tarybų nariams gali būti skiriama bauda iki 6 000 BBND. BK 47 str. 6 d. numatyta, kad „už <...> numatytas nusikalstamas veikas skiriama bauda negali būti mažesnė negu nustatyto nusikalstamos veikos dalyko, kaltininko padarytos turtinės žalos arba kaltininko gautos ar siektos gauti turtinės naudos sau ar kitam asmeniui dydis“.¹⁰⁶

Tačiau nuo 2025 m. spalio 18 d. įsigaliojus naujai BK 228 straipsnio 2 dalies redakcijai piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi iš sunkaus nusikaltimo tapo apysunkiu nusikaltimu. Tai

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas. 2008 m. spalio 14 d. Nr. 1031. *Valstybės žinios*, 2008, 121-4608.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89-2741.

reiškia, kad savivaldybių tarybų nariams, pripažintiems kaltais dėl BK 228 str. nurodytos nusikalstamos veikos padarymo galėtų būti skiriamos piniginės baudos, ne didesnės nei 4000 BBND, t. y. mažesnės negu tos, kurios galiojo nusikalstamos veikos padarymo metu. Viena vertus, savivaldybių tarybų nariai galės sulaukti mažesnės bausmės, kita vertus, teisinio reglamentavimo pokyčiai, vykstantys tuo metu, kai teismuose nagrinėjamos savivaldybių tarybų narių „čekiukų bylos“ kelia pagrįstų abejonių dėl tokio teisinio reglamentavimo savalaikiškumo bei tikrųjų tikslų.

Taigi, kaltais pripažintiems savivaldybių tarybų nariams, siekiant sulaikyti juos nuo nusikalstamų veikų darymo, apriboti galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas ir pan., skiriama BK 42 str. 1 d. 2 p. numatyta bausmė – piniginė bauda.

2019 – 2023 m. savivaldybių tarybų narių kadencijos laikotarpiu ir vėliau, iki 2025 m. spalio 18 d. piktnaudžiavimas, kaip nusikalstama veika, buvo prilyginta sunkių nusikaltimų kategorijai, už kurią teismai galėjo skirti nuo 150 BBND iki 6000 BBND dyžio piniginę baudą. Tačiau po 2025 m. spalio 18 d. pasikeitus teisiniam reguliavimui įvyko esminiai pokyčiai - BK 228 str. įtvirtinta nusikalstama veika buvo prilyginta apysunkiam nusikaltimui, kas reiškia, kad maksimali savivaldybių tarybų nariams skirtina piniginė bauda sumažėjo iki 4 000 BBND dydžio.

2.2. Bausmės - piniginės baudos skyrimas

Magistro darbe, atlikus nuosprendžių analizę buvo nustatyta, kad dešimtyje analizuotų nuosprendžių savivaldybių tarybų nariai kaltinti tuo, kad būdami valstybės politikais, savivaldybių gyventojų išrinktais bendruomenių atstovais, pažeidė Konstitucijoje įtvirtintą teisinės valstybės principą; Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 6 punktus, kurie įpareigoja valstybės tarnautojus bei valstybės politikus nešališkai, sąžiningai ir tinkamai atlikti tarnybines pareigas; nesinaudoti tarnybinėmis pareigomis ar tarnybiniu statusu asmeninei naudai gauti; nesinaudoti ir neleisti kitiems naudotis valstybės ar savivaldybių valdomu turtu ne tarnybinei veiklai; Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekso 4 straipsnio 1, 3, 5 ir 7 punktuose įtvirtintus pagarbos žmogui ir valstybei, sąžiningumo, padorumo ir nesavanaudiškumo principus; savivaldybių tarybų patvirtintus reglamentus, pagal kuriuos turėjo teisę gauti išmoką tik dėl su tarybos nario veikla susijusių patirtų išlaidų; sulaužė tarybos narių duotas priesaikas gerbti ir vykdyti Konstituciją ir įstatymus, sąžiningai atlikti visas savivaldybės tarybos nario pareigas ir susilaikyti nuo veiksmų, pažeidžiančių gyventojų teises ir viešuosius interesus. Savivaldybės tarybos nariai taip pat kaltinti veikę priešingai atitinkamų savivaldybių interesams, savo

veiksmams menkinę tiek einamų pareigų prestižą, tiek ir institucijos, kurioje dirbo, autoritetą, formavę neigiamą visuomenės nuomonę apie atitinkamas savivaldybes ir jų tarybos narius; sudarę įspūdį apie jose dirbančių valstybės tarnautojų ir tarybos narių nevaržomą savivalę, demonstravę nuostatą nesilaikyti įstatymų ir kitų teisės aktų; kurdami nepagrįsto praturtėjimo ir įstatymų nepaisymo sistemą iškreipę tarybos narių veiklos principus, savo tarnybinės veiklos turinį, pažeminę ir diskreditavę valstybės tarnautojo ir valstybės politiko – tarybos nario vardą, sumenkinę atitinkamos savivaldybės ir jos atstovaujamosios institucijos – savivaldybės tarybos autoritetą ir dėl to savivaldybėms padarę didelę neturtinę žalą bei atitinkamų savivaldybių administracijai turtinę žalą. Tai reiškia, jog valstybiniai kaltintojai daugumoje atvejų savivaldybių tarybų narių veiksmuose įžvelgė tuos pačius pažeidimus.

Dešimtyje analizuotų nuosprendžių savivaldybių tarybų nariai pripažinti kaltais pagal BK 228 str., 182 str. bei 300 str. Penkiose baudžiamosiose bylose savivaldybių tarybų nariai pripažinti kaltais pagal BK 228 str., 183 str. bei 300 str. Kadangi visose baudžiamosiose bylose, remiantis analizuotais nuosprendžiais, buvo sprendžiama dėl analogiškų savivaldybių tarybų narių veiksmų, kyla klausimas, kodėl faktinių aplinkybių prasme panašiose baudžiamosiose bylose vienu savivaldybių tarybų narių veiksmai kvalifikuoti pagal BK 183 str.,¹⁰⁷ o kitais atvejais konstatuota, kad buvo padaryta BK 182 str. nurodyta nusikalstama veika.

Visgi, nepaisant skirtumų kvalifikuojant savivaldybių tarybų narių veiksmus baudžiamojo įstatymo kontekste, visais atvejais, remiantis atlikta įsiteisėjusių nuosprendžių analize, savivaldybių tarybų nariams kaip bausmė buvo skirta piniginė bauda.

Tačiau, nors visose baudžiamosiose bylose savivaldybių nariai pripažinti kaltais dėl to, kad eidami savivaldybių tarybų narių pareigas suklautojo avanso apyskaitas, įrašydami į jas tikrovės neatitinkančią informaciją apie tariamai patirtas degalų išlaidas, jiems paskirtos bausmės – piniginės baudos, savo dydžiu skiriasi iš esmės. Tai, manytina, susiję su tuo, jog įstatymų leidėjas baudžiamajame įstatyme nėra įtvirtinęs universalių kriterijų piniginės baudos dydžiui nustatyti, todėl „kiekvieną konkrečiu atveju dėl baudos dydžio sprendžia baudžiamąją bylą nagrinėjantis teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes bei įvertindamas neigiamų padarinių pobūdį, veiksmus, kuriais piktnaudžiaujama (jų pobūdį, trukmę, ar padaryti formaliai teisėti ar aiškiai neteisėti veiksmai), kokiais teisės aktais ginami interesai ir vertybės yra pažeidžiami, kaltininko einamų pareigų svarbą, padarytos veikos neigiamą poveikį valstybės tarnybos autoritetui ir rezonansą visuomenėje, nukentėjusiųjų skaičių ir kaip jie

¹⁰⁷ Dėl ribotos magistro darbo apimties atlikta BK 228 str., 183 str. bei 300 str. nurodytų nusikalstamų veikų analizė. Teisinio kvalifikavimo pagal BK 182 str. vertinimas šiame magistro darbe nebuvo atliekamas.

vertina jų atžvilgiu padarytus veiksmus.“¹⁰⁸ Tai reiškia, kad kiekvienoje baudžiamojame byloje teisėjas pagal savo vidinį įsitikinimą sprendžia, kokio dydžio bauda konkrečiu atveju būtų proporcinga padarytai nusikalstamai veikai, pažeistiems teisiniams gėriams ir sukeltiems padariniais. Viena vertus, tai padeda užtikrinti, jog kiekvienas savivaldybės tarybos nario „čekiukų“ atvejis bus atidžiai įvertintas ir bausmė bus paskirta atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes. Kita vertus, nesant aiškių piniginių baudos skyrimo kriterijų išlieka rizika, kad teismai analogiškas faktines aplinkybes įvertins skirtingai ir skirs skirtingas bausmes, ką, galiausiai, atskleidžia ir analizuota teismų praktika.

Teismų nuosprendžių analizė atskleidė, kad savivaldybių tarybų nariai kaltinti savivaldybių administracijoms padarę turtinę žalą nuo 1 082 Eur, kurią padarė Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos narys, iki 20 000 Eur, kurią padarė Jonavos rajono bei Alytaus rajono savivaldybių tarybų nariai. Dėl savivaldybių tarybų narių savivaldybių biudžetams padarytos turtinės žalos teismai savivaldybių tarybų nariams skyrė pinigines bausdas nuo 5000 Eur, kaip, pavyzdžiui, Telšių bei Neringos savivaldybių tarybų nariams, ir iki 25 000 Eur, kaip, pavyzdžiui, Alytaus rajono savivaldybės tarybos nariui.

Teismų praktikos analizė taip pat atskleidė, kad šešiais atvejais teismų paskirtos piniginių baudos buvo praktiškai identiškos savivaldybių tarybų narių savivaldybių biudžetams padarytos žalos dydžiui. Pavyzdžiui, 2024 m. rugpjūčio 29 d. Panevėžio apygardos teismo priimtu baudžiamuoju įsakymu Ignalinos rajono savivaldybės tarybos nariui E. D., „kuris 2019 - 2023 metais ėjo Ignalinos rajono savivaldybės tarybos nario pareigas, ir kuris suklautojo tarybos nario išmokų avanso apyskaitas, jose pateikė tikrovės neatitinkančius duomenis apie neva patirtas kuro išlaidas, kaip susijusias su tarybos nario veikla¹⁰⁹“, ko pasekoje savo naudai įgijo svetimą turtą – 5 990 Eur Ignalinos rajono savivaldybės administracijos lėšų buvo skirta 6 000 Eur bauda. Dar vienoje 2024 m. gruodžio mėnesį Kauno apygardos teisme nagrinėtoje byloje teismas kaltu dėl piktnaudžiavimo, sukčiavimo, dokumentų suklastojimo ir disponavimo jais pripažino Prienų rajono savivaldybės tarybos narį C. P. Kaltinamajam, kuris savivaldybės buhalterijai pateikė

¹⁰⁸ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 22 d. nutartis baudžiamojame byloje 2K-P-59-495/2021. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 2K-7-1-788/2024.

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-08-29). *Dėl neteisėtai pasisavintų savivaldybės lėšų kaltu pripažintas buvęs Ignalinos rajono savivaldybės tarybos narys* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/del-neteisetai-pasisavintu-savivaldybes-lesu-kaltu-pripazintas-buves-ignalinos-rajono-savivaldybes-tarybos-narys:3841>.

suklastotus finansinius dokumentus ir apgaule įgijo daugiau nei 7 500 Eur Prienų rajono savivaldybės administracijos lėšų, buvo skirta 8 000 Eur bauda.”¹¹⁰

Kitoje baudžiamojoje byloje Šiaulių apygardos teismas Telšių miesto savivaldybės tarybos narei J. B., kaltinamai tuo, kad „einant Telšių miesto savivaldybės tarybos nario pareigas, laikotarpyje nuo 2019 m. balandžio 18 d. iki 2023 m. balandžio 19 d., piktnaudžiavo tarnybine padėtimi ir tarybos nario teise gauti išmokas su jos, kaip tarybos narės, susijusios veiklos išlaidoms padengti padarė 4 612 Eur žalą Telšių rajono savivaldybei¹¹¹, skyrė 5 000 Eur baudą.

Bauda, atitinkanti padarytos žalos dydį buvo skirta ir 2025 m. lapkričio 13 d. LAT nutartimi, kuria nuteistam savivaldybės tarybos nariui “Ž. G., 2019–2023 metais ėjusiam Jonavos rajono savivaldybės tarybos nario pareigas, sąmoningai ir sistemingai klastojusiam dokumentus – 55 vnt. išmokų avanso apyskaitų, jose pateikiant tikrovės neatitinkančius duomenis apie nepatirtas kuro, transporto išlaidas, kaip susijusias su tarybos nario veikla ir tokiu būdu apgaule įgijus daugiau nei 10 272 Eur Jonavos rajono savivaldybės administracijos lėšų, kurių didžiąją dalį vėliau grąžino savanoriškai”¹¹² buvo skirta 10 300 Eur bauda.

Kitoje baudžiamojoje byloje savivaldybės tarybos nariui “S. V. nuo 2019 m. balandžio 23 d. iki 2023 m. balandžio 27 d., ėjusiam Neringos savivaldybės tarybos nario pareigas, sąmoningai ir sistemingai suklastojusiam tikrus dokumentus – 36-ias tarybos nario išlaidų ataskaitas, jose pateikusiam tikrovės neatitinkančius duomenis apie tariamai patirtas transporto išlaidas, susijusias su jo, kaip tarybos nario veikla”¹¹³, dėl ko savivaldybė patyrė 9 306 Eur žalą, teismas skyrė 10 000 Eur baudą.

Panašus vertinimas buvo atliktas ir Kauno apygardos teismo išnagrinėtoje byloje, kurioje 2024 m. spalio 23 d. teismas kaltu dėl piktnaudžiavimo, dokumento suklastojimo ir turto pasisavinimo pripažino Jonavos rajono savivaldybės tarybos narį K.M., kuris „laikotarpiu nuo 2019 m. balandžio 11 d. iki 2023 m. balandžio 17 d. eidamas Jonavos rajono savivaldybės tarybos nario pareigas, sąmoningai ir sistemingai klastojo tikrus

¹¹⁰ Lietuvos generalinė prokuratūra (2024-12-30). Prienų rajono ir Birštono savivaldybių tarybos nariai nuteisti dėl korupcinių nusikaltimų [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/prienu-rajono-ir-birstono-savivaldybiu-tarybos-nariai-nuteisti-del-korupciniu-nusikaltimu/10900>.

¹¹¹ Lietuvos generalinė prokuratūra (2025-03-14). *Telšių rajono tarybos narė pripažinta kalta dėl neteisėto lėšų panaudojimo* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/telsiu-rajono-tarybos-nare-pripazinta-kalta-del-neteiseto-lesu-panaudojimo/11111>.

¹¹² Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-11-13). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo verdiktas: Žilvinas Galimovas lieka nuteistas dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/lietuvos-auksciausiojo-teismo-verdiktas-zilvinas-galimovas-lieka-nuteistas-del-korupciniu-nusikaltimu:4093>.

¹¹³ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-06-21). *Priimtas sprendimas buvusio Neringos savivaldybės tarybos nario byloje* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/priimtas-sprendimas-buvusio-neringos-savivaldybes-tarybos-nario-byloje:3812>.

dokumentus – 19 vnt. išmokų avanso apyskaitų, jose pateikdamas tikrovės neatitinkančius duomenis apie nepatirtas kuro, transporto išlaidas, kaip susijusias su tarybos nario veiklas”¹¹⁴, ko pasekoje, kaip nustatė teismas, savivaldybės tarybos narys buhalterijai pateikdamas suklastotus finansinius dokumentus, apgaule įgijo beveik 20 000 Eur Jonavos rajono savivaldybės administracijos lėšų, dėl ko jam buvo skirta 20 000 Eur bauda. Kita vertus, ši byla, piniginės baudos skyrimo požiūriu išsiskiria iš kitų, kadangi joje teismas, prieš priimdamas nuosprendį, buvo patvirtinęs tarp savivaldybės tarybos nario ir savivaldybės administracijos sudarytą taikos sutartį, pagal kurią tarybos narys geranoriškai savivaldybės administracijai įsipareigojo grąžinti 10 000 Eur. Tokiu būdu, savivaldybės tarybos narys įgijo pareigą į savivaldybės biudžetą pervesti ne 20 000 Eur, o 30 000 Eur, t. y. ženkliai didesnę sumą.

Taigi, šešias atvejais savivaldybių tarybų nariams buvo skirtos piniginės baudos, prilygstančios savivaldybių tarybų narių savivaldybių biudžetams padarytų žalų dydžiams, kas tam tikra prasme gali būti vertinama, kaip nepagrįstai įgytų lėšų savivaldybės administracijai grąžinimas, tačiau ne savanoriškai, o pritaikius baudžiamąją atsakomybę.¹¹⁵

Vis tik, kaip pastebima teisės moksle, „už padarytas nusikalstamas veikas skiriamos poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios) teisės pažeidimui, turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus“.¹¹⁶ Be to, kaip teigia Bekarija „bausmės sukeliamas skausmas viršija nusikaltimu gautą malonumą“.¹¹⁷ Tai reiškia, kad bauda neturi būti simbolinė, ji turi būti realiai reikšminga kaltu pripažintam tarybos nariui. Nedidelė, lyginant su savivaldybės tarybos nario padaryto pažeidimo pobūdžiu, savivaldybės biudžetui padaryta žala ir, galiausiai, visuomenės interesu, bauda gali eliminuoti bausmės prevencinį ir atgrasomąjį poveikį, kelti abejonių dėl atitikties teisingos bausmės principui.

Teismų praktikos analizė atskleidė ir tai, kad šešiais atvejais savivaldybių tarybų nariams, konstatavus baudžiamajame įstatyme numatytų nusikalstamų veikų padarymą, buvo

¹¹⁴ Lietuvos generalinė prokuratūra (2025-06-18). *Jonavos rajono savivaldybės tarybos narys K. Macionis lieka nuteistas dėl korupcinio pobūdžio nusikaltimų* [interaktyvus] <https://prokuraturos.lt/lt/jonavos-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-k.-macionis-lieka-nuteistas-del-korupcinio-pobudzio-nusikaltimu/11386>.

¹¹⁵ Šiame magistro darbe lemiantis veiksnys, kaip tos pačios kategorijos bylose skiriama piniginė bauda, buvo savivaldybės administracijai padarytos žalos dydis. Vertinimas kitų septynių BK 54 str. numatytų bausmės skyrimo kriterijų nebuvo atliekamas.

¹¹⁶ DRAKŠAS, Remigijus (2004). Bausmė: bendrosios teorinės problemos. *Teisė*. 26-39.

¹¹⁷ BEKARIJA, Čezarė (1992). Apie nusikaltimus ir bausmes. Vilnius: *Mintis*. 62-63.

paskirtos piniginės baudos beveik dvigubai didesnės nei jų savivaldybių administracijoms padaryta žala.

Pavyzdžiui, 25 000 Eur baudą paskyrė Kauno apygardos teismas 2024 m. lapkričio mėnesį nagrinėtoje baudžiamojoje byloje Alytaus rajono savivaldybės tarybos nariui, A. V., kuris „laikotarpiu nuo 2019 m. iki 2023 m., eidamas Alytaus rajono savivaldybės tarybos nario pareigas, siekdamas gauti kompensacijas, sąmoningai ir sistemingai klastojo dokumentus, juose pateikdamas tikrovės neatitinkančius duomenis apie nepatirtas degalų įsigijimo išlaidas, kaip susijusias su tarybos nario veikla“¹¹⁸, ko pasekoje tarybos narys savivaldybės buhalterijai pateikdamas suklastotus finansinius dokumentus, apgaule įgijo beveik 20 000 Eur Alytaus rajono savivaldybės administracijos lėšų. Tai reiškia, kad, vertinant formaliai, savivaldybės tarybos nariui paskirta piniginė bauda vos 25 proc. viršijo savivaldybės tarybos nario savivaldybės administracijai padarytos žalos dydį.

Procentine išraiška kiek didesnę piniginę baudą, t. y. 7 000 Eur, lyginant su savivaldybės biudžetui padarytos žalos dydžiu, savivaldybės tarybos nariui 2024 m. kovo 20 d. nuosprendžiu skyrė Kauno apygardos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad „tarybos narys A.V. sistemingai klastojo tikrus dokumentus dėl neva patirtų kuro išlaidų ir taip neteisėtai įgijo daugiau nei 4 500 Eur.“¹¹⁹

Kitam savivaldybės tarybos nariui, kuris „baudžiamosios bylos duomenimis, 2019 - 2021 metais [...], eidamas Birštono savivaldybės tarybos nario pareigas, piktnaudžiaudamas savo tarnybine padėtimi, Birštono savivaldybės administracijai padarė beveik 4 500 Eur žalą“¹²⁰ Kauno apygardos teismas skyrė 9 000 Eur baudą.

Visgi, nors abiem atvejais savivaldybėms buvo padaryta 4 500 Eur žala, tas pats teismas kiekvienam savivaldybės tarybos nariui priteisė skirtingo dydžio baudas, nors teismai turėtų taikyti vienodą atsakomybę už tuos pačius pažeidimus ir vengti skirtingo teisingumo.

Panašaus požiūrio į piniginių baudų, kaip bausmių, skyrimą laikėsi ir Vilniaus apygardos teismas, kuris 2024 m. gruodžio 16 d. baudžiamuoju įsakymu užbaigtoje baudžiamojoje byloje pripažinęs, kad „J. G. ir J. G., eidami Ukmergės rajono

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos prokuratūra (2025-09-10). *Alytaus rajono savivaldybės tarybos narys A.Brubliauskas lieka nuteistas dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/alytaus-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-a.-vrubliauskas-lieka-nuteistas-del-korupciniu-nusikaltimu/11605>.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-03-20). *Priimti nauji sprendimai dėl savivaldybių tarybų lėšų naudojimo* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/priimti-nauji-sprendimai-del-savivaldybiu-tarybu-nariu-lesu-naudojimo/10198>.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-12-30). *Prienu rajono ir Birštono savivaldybės tarybos nariai nuteisti dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/prienu-rajono-ir-birstono-savivaldybes-tarybos-nariai-nuteisti-del-korupciniu-nusikaltimu:3909>.

savivaldybės tarybos narių pareigas, galimai suklastojo tikrus dokumentus, juose įtvirtindami tikrovės neatitinkančius duomenis apie patirtas išlaidas, nesusijusias su tarybos nario veikla, kurios negalėjo būti atlyginamos, ir kad tokiu būdu buvęs tarybos narys J. G. Ukmergės rajono savivaldybės administracijai galimai padarė 3 969 Eur žalą, o J. G. – 3 637 Eur žalą”¹²¹ savivaldybės tarybos nariams skyrė baudas po 7 000 Eur.

Didesnė nei savivaldybei padarytos žalos dydis bauda buvo paskirta Klaipėdos apygardos teismo, kuris baudžiamojoje byloje savivaldybės tarybos narei „A.J., ėjusiai Kretingos rajono savivaldybės tarybos narės pareigas laikotarpiu nuo 2019 m. gegužės 14 d. iki 2023 m. balandžio 6 d., suklastojusiai 46 išlaidų apyskaitas, įrašiusiai tikrovės neatitinkančią informaciją apie tariamai patirtas degalų išlaidas [...] ir tokiu būdu apgaule savo naudai įgijusiai 8 501,86 Eur iš savivaldybės biudžeto“ paskyrė 10 000 Eur baudą.

Teismo nuosprendžių analizė atskleidžia ir esant atvejų, kuomet savivaldybių tarybų nariams teismai skiria baudas, tris ir daugiau kartų viršijančias savivaldybių administracijoms padarytos žalos dydį. Pavyzdžiui, Kauno apygardos teismas, 2024 m. gegužės 14 d., atsižvelgdamas į tai, kad Lazdijų rajono savivaldybės tarybos narys „V.Ž. sistemingai klastojo tikrus dokumentus, juose pateikdamas tikrovės neatitinkančius duomenis apie nepatirtas kuro išlaidas”¹²², ko pasekoje „tokiais savo veiksmais V. Ž. padarė beveik 3 000 Eur žalą Lazdijų rajono savivaldybės administracijai”¹²³, savivaldybės tarybos nariui skyrė 10 000 Eur baudą, kurią vėliau sumažino iki 6 000 Eur.

Panašus teisinis vertinimas buvo padarytas ir kitoje Kauno apygardos teismo nagrinėtoje baudžiamojoje byloje, kur 2024 m. gruodžio 20 d. priimtu nuosprendžiu kalta pripažintai savivaldybės tarybos narei, Marijampolės savivaldybės buhalterijai pateikusiai suklastotus finansinius dokumentus ir apgaule įgijusiai daugiau nei 2 300 Eur Marijampolės savivaldybės administracijai priklausiusių lėšų, teismas paskyrė „7 500 Eur baudą.“¹²⁴

¹²¹ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-12-16). *Dėl neteisėtai pasisavintų savivaldybės lėšų kaltais pripažinti buvę Ukmergės rajono savivaldybės tarybos nariai* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/del-neteisetai-pasisavintu-savivaldybes-lesu-kaltais-pripazinti-buve-ukmerges-rajono-savivaldybes-tarybos-nariai>:3901.

¹²² Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-05-14). *Buvęs Lazdijų rajono savivaldybės tarybos narys pripažintas kalta* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/buves-lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-pripazintas-kaltu>:3791.

¹²³ *Ibid.*

¹²⁴ Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-12-20). *Marijampolės savivaldybės tarybos narė nuteista dėl piktnaudžiavimo ir kitų nusikaltimų* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/marijampoles-savivaldybes-tarybos-nare-nuteista-del-piktnaudziavimo-ir-kitu-nusikaltimu/10890>.

Baudą, daugiau nei keturis kartus viršijančią savivaldybės administracijai padarytą žalą savivaldybės tarybos narei 2024 m. lapkričio 28 d. priimtu nuosprendžiu skyrė Kauno apygardos teismas. Byloje, įvertinus tai, kad „nuo 2019 m. birželio iki 2021 m. rugsėjo mėn. R. Ž., eidama Birštono savivaldybės tarybos narės pareigas, sąmoningai ir sistemingai suklautojo tarybos nario išmokų avanso apyskaitas, jose pateikdama duomenis apie nepatirtas išlaidas, kaip susijusias su tarybos nario veikla“, ko pasekoje „R. Ž., savivaldybės buhalterijai pateikdama suklastotus finansinius dokumentus, apgaule įgijo beveik 1 700 Eur Birštono savivaldybės administracijos lėšų“¹²⁵, kurią, be kita ko, kaltinamoji ikiteisminio tyrimo metu pilnai atlygino Birštono savivaldybės administracijai, teismas savivaldybės tarybos narei skyrė 7 500 Eur baudą.

Nors tokio dydžio pinigine bauda, remiantis analizuota teismų praktika, nepatenka tarp didžiausių savivaldybių tarybų nariams teismų paskirtų piniginių baudų, visgi kyla klausimas, ar paskirta bauda yra teisinga, proporcinga padarytai žalai ir sukeltiems padariniams, ar bausmės tikslų nebuvo galimybės pasiekti tarybos nariui paskyrus mažesnio dydžio pinigine baudą ir pan. Juolab, kad, kaip pastebi mokslininkai, „baudos taikymas turi būti suderintas tiek su nuteisto asmens galimybėmis ją sumokėti, tiek su visuomenės bendrųjų pajamų lygiu“.¹²⁶ Galiausiai, „neįgyvendinamų bausmių skyrimas gali turėti trumpalaikį atgrasantį efektą, o laikui bėgant jis formuoja ironišką piliečių požiūrį į teisinę tvarką“.¹²⁷ Kitaip tariant, teismai kiekvieną kartą savivaldybių tarybų nariams skirdami pinigines baudas turi atsižvelgti į jų finansinę padėtį ir negali asmens finansiškai sužlugdyti.

Nors šiame darbe analizuojami tik įsiteisėję nuosprendžiai, apžvelgtina ir pirmos instancijos teismų, kurių nuosprendžiai dar neįsiteisėjo, skiriamos piniginės baudos. Remiantis viešai prieinamais duomenimis, mažiausia savivaldybių biudžetams padaryta žala buvo 674 Eur, o didžiausia – 13 000 Eur. Tuo tarpu piniginės baudos, atsižvelgiant į savivaldybėms padarytos žalą dydį svyruoja nuo 2 190 Eur iki 9 000 Eur.¹²⁸

Kaip ir įsiteisėjusių nuosprendžių atveju, taip ir pirmos instancijos teismų priimtuose, bet dar neįsiteisėjusiuose nuosprendžiuose, savivaldybių tarybų nariams skiriamos ženkliai didesnės baudos nei jų savivaldybės administracijai padaryta žala. Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismas, savivaldybės tarybos nariui, „L. V.,ėjusiam

¹²⁵ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-07-17). *Birštono rajono savivaldybės tarybos narė R.Žentelienė lieka nuteista dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/birstono-savivaldybes-tarybos-nare-r.-zenteliene-lieka-nuteista-del-korupciniu-nusikaltimu>:4015.

¹²⁶ ŠULIJA, Gintaras (2005). Baudos bausmė ir jos skyrimas, daktaro disertacija. *Vilniaus universitetas*.

¹²⁷ FEDOSIUK, Olegas (2019). Baudos bausmė atgrasymo iliuzijos spąstuose. *Jurisprudencija*, 26(2).

¹²⁸ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-11-19). Tyrimai dėl savivaldybių lėšų panaudojimo [interaktyvus] <https://stt.lt/kita/nusikaltimu-tyrimai/tyrimai-del-savivaldybiu-lesu-panaudojimo/7726>.

Neringos savivaldybės tarybos nario pareigas, nuo 2019 m. liepos 1 d. iki 2022 m. lapkričio 10 d., piktnaudžiavusiam tarnybine padėtimi, suklastojusiam 10 tarybos nario išlaidų ataskaitų [...] ir apgaule įgijusiam 674 Eur savivaldybės lėšų”¹²⁹ skyrė 7 500 Eur baudą.

Kitoje baudžiamojoje byloje, Panevėžio apygardos teismas, nustatęs, kad savivaldybės tarybos „E. B. per 2019-2023 metų kadenciją Ignalinos rajono savivaldybės administracijai pateikė 35 suklastotus dokumentus apie neva patirtas išlaidas kuriai įsigyti. Analogiškas nusikalstamas veikas vykdė ir V. B. Nustatyti 25 atvejai, kai šis tarybos narys savivaldybei pateikė degalinės darbuotojų suklastotus dokumentus”¹³⁰, dėl ko E. B. iš savivaldybės biudžeto buvo išmokėti 1 456 Eur, o V. B. – 984 Eur, jiems paskyrė atitinkamai 9 000 ir 8 000 Eur dydžio baudas.

Taigi, atlikta teismų praktikos baudžiamosiose bylose analizė atskleidė, jog teismų visais atvejais savivaldybių tarybų nariams skiriama bausmė yra piniginė bauda. 6 iš 17 atvejų teismų skiriamos piniginės baudos buvo identiškos savivaldybių tarybų narių savivaldybių biudžetams padarytos žalos dydžiui arba nežymiai didesnės, kas atitinka principą, jog „teismas turi užtikrinti, kad už konkrečią BK XXXIII skyriuje numatytą nusikalstamą veiką skiriama bauda nebūtų mažesnė nei šios konkrečios nusikalstamos veikos dalykas, gauta ar siekta nauda, ar padaryta turtinė žala.“¹³¹

Tačiau keturiais atvejais savivaldybių tarybų nariams teismų paskirtos piniginės baudos buvo tris ar net keturis kartus didesnės, nei savivaldybių tarybų narių savivaldybių biudžetams padarytos žalos dydis. Viena vertus, tai atitinka Konstitucinio Teismo poziciją, jog „vienodas patraukimo baudžiamojon atsakomybėn pagrindas nereikia, kad visiems asmenims, padariusiems tokį pat nusikaltimą, turi būti paskirta ir vienoda bausmė.”¹³² Kita vertus, teismo paskirtai „bausmei keliama veiksmingumo, proporcingumo ir atgrasymo nuo nusikalstamų veikų darymo tikslai [...] Proporcinga bausmė reiškia, kad ji turi būti ne per griežta ir tuo pačiu ne per švelni, nes pirmuoju atveju bus pažeistos

¹²⁹ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-05-05). *Dėl korupcinio pobūdžio nusikaltimų nuteistas Neringos savivaldybės tarybos narys* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/del-korupcinio-pobudzio-nusikaltimu-nuteistas-neringos-savivaldybes-tarybos-narys:3963>.

¹³⁰ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-04-03). *Kaltais pripažinti Ignalinos rajono savivaldybės tarybos nariai* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/kaltais-pripazinti-ignalinos-rajono-savivaldybes-tarybos-nariai:3949>.

¹³¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-260-658/2025.

¹³² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas, *Valstybės žinios*, 134-4819.

nuteistojo teisės, antruoju – nukentėjusiojo ir visuomenės teisės.“¹³³ Šiais atvejais, akivaizdu, kad į tai nebuvo atsižvelgta savivaldybių tarybų nariams skiriant bausmę.

Galiausiai, „kiekvienas nusikaltęs asmuo turi teisę į teisingą bausmę, todėl vertinant konkrečios bylos aplinkybes, teismui privalu atsižvelgti ne tik į tai, kad skiriama bausmė atitiktų įstatymo reikalavimus, bet turi atsižvelgti ir į nuostatas, skirtas bausmei individualizuoti, taip pat ir į nuostatas, įtvirtinančias teisingumo principo viršenybę.“¹³⁴ Todėl ar piniginė bauda, kurios dydis tris ar net keturis kartus viršija savivaldybei padarytos žalos dydį yra teisinga ir proporcinga, kyla abejonių.

Manytina, kad teismai analizuotose baudžiamosiose bylose ne visuomet atsižvelgė į savivaldybių tarybų narių gautą ar siektą naudą bei savivaldybių biudžetams padarytą žalą ir nukrypo nuo teismų formuojamos praktikos. Dėl to susidarė teisiniu požiūriu ydinga situacija. Tas pats teismas vienoje nagrinėjamoje byloje tarybos nario savivaldybės administracijai mažesnę pinigine išraiška padarytą žalą vertina griežčiau, nei to, kuris savivaldybės biudžetui padarė ženkliai didesnę žalą, kaip, pavyzdžiui, Alytaus rajono savivaldybės tarybos nariui, padariusiam savivaldybei 20 000 Eur žalą, buvo skirta 25 000 Eur bauda, o Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos nariui, dėl kurio veiksmų savivaldybė patyrė 1 082 Eur žalos, skirta 8 000 Eur bauda.

Atvejai, kai teismo paskirtos baudos dydis ženkliai viršija savivaldybės administracijai padarytą žalą, viena vertus, gali signalizuoti, jog savivaldybės tarybos narys padarė grubų pažeidimą, už kurį jam turi būti taikoma pakankamai griežta ir atgrasanti nuo panašaus elgesio ateityje bausmė. Kita vertus, jeigu faktinių aplinkybių prasme panašios situacijos teisiniu požiūriu įvertinamos skirtingai, teismai savivaldybių tarybų narių atžvilgiu priimamuose nuosprendžiuose turi išdėstyti aiškius ženkliai didesnės nei konkrečios nusikalstamos veikos dalykas, gauta ar siekta nauda ar padaryta turtinė žala, baudos skyrimo motyvus. Priešingu atveju teismų nuosprendžiai, kuriais faktinių aplinkybių prasme panašios situacijos vertinamos skirtingo dydžio piniginėmis baudomis, kelia klausimų, ar nėra pažeidžiamas konstitucinis lygybės įstatymui principas, kai vienodi faktai vertinami skirtingai¹³⁵ ir baudžiamoji atsakomybė taikoma skirtingai. Nors, kaip pažymi prokuratūros atstovai, „teismai turėtų

¹³³ Kauno apygardos teismas (2022-03-28). *Teisėjo padėjėja: „bausmės negalima sugalvoti – reikia rinktis iš įstatymų leidėjo numatyto sąrašo* [interaktyvus] <https://kat.teismas.lt/naujienos/teisėjo-padejeja-bausmes-negalima-sugalvoti-reikia-rinktis-is-istatymu-leidejo-numatyto-saraso/790>.

¹³⁴ Kauno apygardos teismo 2025 m. sausio 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-106-383/2025.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 219-938.

prisiimti atsakomybę, kaip jų sprendimai formuoja teisingumo politiką valstybėje”¹³⁶ ir teisingumą vykdyti atsakingai, nenukrypdami nuo savo formuojamos praktikos bei nesukeldami abejonų dėl dvigubų standartų taikymo.

Taigi, teismų praktika atskleidė, kad už BK 228 str., 182 str. (183 str.) bei 300 str. numatytų nusikalstamų veikų padarymą savivaldybių tarybų nariams skirtos bausmės – piniginės baudos. Teismai, skirdami savivaldybių tarybų nariams bausmes, ne visuomet atsižvelgė į tarybų savivaldybių biudžetams padarytą žalą. Pavyzdžiui, trečdalyje analizuotų teismų nuosprendžių savivaldybių tarybų nariams buvo skirtos piniginės baudos, prilygstančios savivaldybių tarybų narių savivaldybių biudžetams padarytų žalų dydžiams, kas veikia kaip veiksminga priemonė.

Trečdalyje baudžiamųjų bylų teismai savivaldybių tarybų nariams skyrė pinigines baudas beveik dvigubai didesnės nei pastarųjų savivaldybėms padarytos žalos dydis. Tačiau buvo ir tokių atvejų, kuomet teismo paskirta bauda buvo net keturis kartus didesnė už tarybos nario savivaldybei padarytą žalą. Visgi, tokie atvejai kelia klausimų, ar tokios teismų savivaldybių tarybų nariams paskirtos baudos yra teisingos, proporcingos padarytai žalai ir sukeltiems padariniams, ir, galiausiai, ar bausmės paskirties nebuvo galima pasiekti tarybos nariams paskyrus mažesnio dydžio piniginių baudų.

Taip pat teismų praktikos analizė atskleidė, kad tie patys teismai, nagrinėdami iš principo analogiškais faktinėmis aplinkybėmis grįstas baudžiamąsias bylas, nesilaikė ir nesekė savo formuojamos praktikos, nes vienodus atvejus vertino skirtingai, taip pažeisdami savivaldybių tarybų narių teisę į teisingą bausmę ir sudarydami pagrindą proceso dalyviams manyti, kad teismai vykdo nenuoseklų teisingumą.

2.3. Baudžiamojo poveikio priemonių skyrimas

Įstatymų leidėjas Lietuvos baudžiamajame įstatyme yra numatęs, kad už nusikalstamas veikas gali būti skiriamos ne tik bausmės, bet ir baudžiamojo poveikio priemonės, kurių viena - viešųjų teisių atėmimas.

BK 68¹ straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyta, kad viešųjų teisių atėmimą baudžiamąją bylą nagrinėjantis teismas skiria tais atvejais, kai kaltininko padaryta atitinkama nusikalstama veika yra padaryta piktnaudžiaujant viešosiomis teisėmis. Už BK XXXIII skyriuje numatytus

¹³⁶ Vilniaus universitetas (2025-03-18). *Diskusijoje aptartas visuomenėje pralaimėjimo jausmą palikęs „čekiukų“ skandalas* [interaktyvus] <https://www.tf.vu.lt/news/diskusijoje-aptartas-visuomeneje-pralaimejimo-jausma-palikes-cekiuku-skandalas/>.

apysunkius ir sunkius nusikaltimus viešosios teisės gali būti atimamos ar teisė dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla gali būti atimama nuo trejų iki septynerių metų. Tuo tarpu, kokiam laikotarpiui apriboti konkretaus savivaldybės tarybos nario, pripažinto kaltu dėl BK 228 straipsnyje nurodytos nusikalstamos veikos padarymo, viešąsias teises kiekvienu atveju sprendžia baudžiamąją bylą nagrinėjantis teismas, atsižvelgdamas į faktines bylos aplinkybes. Tai leidžia teigti, jog „įstatymų leidėjas yra nustatęs tokį teisinį reguliavimą, kuris sudaro prielaidas pakankamai individualizuoti asmens teisių ir laisvių apribojimus: ribojantis asmens teises ir laisves įstatymo nustatytas teisinis reguliavimas yra toks, kuris sudaro prielaidas kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens situaciją ir, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamai individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas ribojančias jo teises priemones.“¹³⁷

Atlikus nuosprendžių analizę paaiškėjo, jog visose baudžiamosiose bylose savivaldybių tarybų nariams kartu su bausme skiriama baudžiamojo poveikio priemonė - teisės būti išrinktam arba teisės būti paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių renkamas ar skiriamas pareigas atėmimas. Teismui pritaikius šią baudžiamojo poveikio priemonę savivaldybės tarybos nario galimybės užsiimti tam tikra veikla ar dirbti tam tikrą darbą, yra apribojamos. Kaip pastebi U. Nasvytė, „asmuo gali būti priverstas pasitraukti iš pareigų, kurias eidamas padarė piktnaudžiavimo nusikaltimą“,¹³⁸ kas yra labai rimta pasekmė savivaldybės tarybos nariui, planuojančiam savo politiko karjerą ir pan. Kitaip tariant, viešųjų teisių ribojimas veikia kaip ilgalaikių pasekmių savivaldybės tarybos nariui turinti priemonė ir gali atgrasyti asmenis nuo tokio pobūdžio nusikalstamų veikų darymo.

Teismų praktikos analizė taip pat atskleidžia, jog devyniose baudžiamosiose bylose savivaldybių tarybų nariams buvo taikomas ne tik teisės būti išrinktam arba teisės būti paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių renkamas ar skiriamas pareigas, bet ir teisės eiti nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas atėmimas. Keturiais atvejais draudimas eiti nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas taikytas tais atvejais, kai savivaldybių tarybų nariams skirta baudžiamojo poveikio priemonė – viešųjų teisių apribojimas 4 - 5 metams, t. y. praktiškai maksimaliam terminui. Nors savivaldybių tarybų nariai, kuriems skirtas 5 metų viešųjų teisių apribojimas savivaldybėms padarė 3 000 – 4 500 Eur žalą. Tuo tarpu savivaldybių tarybų nariai, kuriems skirtas 4 metų

¹³⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2023 m. gruodžio 20 d. nutarimas. TAR, 24710.

¹³⁸ TeisėPro (2025-10-26) U. Nasvytė. Ar naujausi BK pakeitimai atveria kelią savivaldybės tarybos narių atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės? [interaktyvus] <https://www.teise.pro/index.php/2025/10/26/u-nasvyte-ar-naujausi-bk-pakeitimai-atveria-kelia-savivaldybes-tarybos-nariu-atleidimui-nuo-baudziamosios-atsakomybes/>.

viešųjų teisių ribojimas padarė savivaldybių biudžetams 2 300 – 20 000 Eur žalą. Pavyzdžiui, Lazdijų rajono savivaldybės tarybos nariui, „bylos duomenimis [...] sistemingai klastojusiam tikrus dokumentus dėl neva patirtų kuro išlaidų ir taip neteisėtai įgijusiam daugiau nei 4 500 Eur“¹³⁹ teismas ne tik paskyrė 7 000 Eur baudą, bet ir 5 metams atėmė teisę būti išrinktam ir būti paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių ar nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas. Kitam tos pačios savivaldybės tarybos nariui, „V. Ž. sistemingai klastojus tikrus dokumentus, juose pateikiant tikrovės neatitinkančius duomenis apie nepatirtas kuro išlaidas“¹⁴⁰ ir tokiais savo veiksmais padariusiam savivaldybės biudžetui beveik 3 000 Eur žalą atėmė teisę 5 metus būti išrinktam ir paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių ar nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas. Tačiau, šiuo atveju, savivaldybės tarybos nariui, nesutikusiam su teismo baudžiamuoju įsakymu, teisė būti išrinktam ir paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių ar nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas buvo apribota 3 metams ir 6 mėnesiams. Tokį savo pasirinkimą teismas motyvavo tuo, kad „padarytos trys idealiąją nusikaltimų sutaptį sudarančios nusikalstamos veikos, kurios buvo padarytos per ilgą laiko tarpą, susidėjo iš nevienkartinių kaltinamojo veiksmų.“¹⁴¹ Taigi, šiuo metu teismų praktikoje yra vos vienas nuosprendis, kuriuo buvusiam savivaldybės tarybos nariui skirtas maksimalus 5 metų teisės eiti renkamas ir skiriamas pareigas ribojimas.

Tuo tarpu kitame Kauno apygardos teismo priimtame nuosprendyje buvo nurodyta, jog „kaltinamajam M. S. neskiriama BK 68¹ straipsnio 1 dalyje [...] numatyta teisės būti išrinktam ar paskirtam į nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas atėmimas, nes jo padaryti nusikaltimai, už kuriuos jis pripažintas šiuo nuosprendžiu kaltu, nėra susiję su veikla nevalstybinėse organizacijose, todėl šis draudimas, teismo vertinimu, būtų perteklinis.“¹⁴²

Taigi, nors visais analizuotais atvejais nusikalstamas veikas padarė savivaldybių tarybų nariai, eidami pareigas, t. y. turėdami specialų savivaldybės tarybos nario statusą, teismams skiriant baudžiamojo poveikio priemonę pritrūko nuoseklumo. Tie patys teismai vienais atvejais vertino, jog nėra pagrindo apriboti kaltu pripažinto savivaldybės tarybos nario teisės

¹³⁹ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-03-20). *Priimti nauji sprendimai dėl savivaldybių tarybų narių lėšų naudojimo* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/priimti-nauji-sprendimai-del-savivaldybiu-tarybu-nariu-lesu-naudojimo:3759>.

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-05-14). *Buvęs Lazdijų rajono savivaldybės tarybos narys pripažintas kaltu* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/buves-lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-pripazintas-kaltu:3791>.

¹⁴¹ Kauno apygardos teismo 2024 m. gegužės 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-223-928/2024.

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

eiti pareigas nevyriausybinėse organizacijose, nes veika, kuri buvo padaryta, nesusijusi su nevalstybiniu sektoriumi, kitais atvejais priešingai - draudimo taikymo ribos buvo išplėstos nurodant, kad savivaldybių tarybų narių padaryti teisės aktų pažeidimai yra tokie grubūs ir reikšmingi, kad jiems turėtų būti apribotos teisės ir nevalstybiniame sektoriuje. Viena vertus, nuosprendis priimamas remiantis kiekvienoje baudžiamojoje byloje nustatytais duomenimis. Kita vertus, esant identiškoms aplinkybėms, vieniems tarybos nariams taikomi plačiausi ribojimai, o kitiems viešosios teisės ribojamos mažesne imtimi, todėl kyla pagrįstų abejonių dėl tinkamo baudžiamojo poveikio priemonės parinkimo bei teisingumo vykdymo.

Dešimtyje analizuotų baudžiamųjų bylų savivaldybių tarybų nariams taikytas trijų metų viešųjų teisių apribojimas. Dažniausiai teismų skiriamas trijų metų viešųjų teisių ribojimas yra susijęs su tuo, kad nusikalstama veika, numatyta BK 228 straipsnyje, pripažįstama sunkiu nusikaltimu, todėl minimali paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės – viešųjų teisių atėmimo trukmė yra trys metai.

Tai, kad baudžiamojo poveikio priemonės – viešųjų teisių atėmimo minimali trukmė tokio pobūdžio bylose yra trys metai, vienoje baudžiamojoje byloje yra pripažinęs ir Kauno apygardos teismas, nurodydamas, kad „minimali paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės – viešųjų teisių atėmimo trukmė nustatyta įvertinus tai, jog M.S. gera valia atlygino valstybei padarytą turtinę žalą, padarytos turtinės žalos dydis nėra itin didelis [...] įvertinus teisinį reguliavimą M. S. kartu su paskirta galutine bausme skirtina baudžiamojo poveikio priemonė – teisės būti išrinktam ar paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir jų įstaigų, įmonių renkamas ar skiriamas pareigas, nustatant minimalų terminą – 3 metus.”¹⁴³

Galiausiai, kaip nurodoma ne teismų priimtų nuosprendžių, ši baudžiamojo poveikio priemonės trukmė yra pakankama bei proporcinga siekiamiems baudžiamojo poveikio priemonės taikymo tikslams. Tai patvirtina ir atlikta nuosprendžių analizė. Pavyzdžiui, 2024 m. rugsėjo 19 d. Lietuvos apeliacinio teismo priimtu nuosprendžiu, savivaldybės tarybos nariui, Jonavos rajono savivaldybės administracijai padariusiam 1 487 Eur žalą taikytas ribojimas eiti viešąsias pareigas 3 metus.¹⁴⁴ 2024 m. spalio 3 d. Kauno apygardos teismas Jonavos rajono savivaldybės tarybos nariui Ž.G., apgaule įgijusiam daugiau nei 10 500 Eur Jonavos rajono savivaldybės administracijos lėšų, apribojo teisę 3 metus būti

¹⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

¹⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2025-03-05). *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės taikymo* [interaktyvus] <https://www.lat.lt/naujienos/lietuvos-auksciausiasis-teismas-pasisake-del-baudziamosios-atsakomybes-kaip-krastutines-priemones-taikymo/1981>.

išrinktam ir paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ar įstaigų, įmonių ar nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas.¹⁴⁵

2024 m. lapkričio 28 d. Kauno apygardos teismo baudžiamojoje byloje priėmė nuosprendį, kuriuo Birštono savivaldybės tarybos narei, apgaule įgijusiai beveik 1 700 Eur Birštono savivaldybės administracijos lėšų teismas atėmė teisę 3 metus būti išrinktai ir paskirtai į valstybės ar savivaldybių institucijų ar įstaigų, įmonių ar nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas.

Galiausiai Vilniaus apygardos teismo 2024 m. gruodžio 16 d. priimtu baudžiamuoju įsakymu dviem Ukmergės savivaldybės tarybos nariams, „piktnaudžiavusiems tarybos nario pareigomis ir savivaldybės administracijai padariusiems beveik 4 000 Eur žalą“,¹⁴⁶ „teisę eiti atitinkamas pareigas apribojo 3 metams.“¹⁴⁷

Atlikus baudžiamosiose bylose priimtų nuosprendžių analizę pastebėta ir tai, jog ne visais atvejais baudžiamąsias bylas nagrinėjantys teismai pagrindžia, kodėl savivaldybių tarybų nariams taikomas viešųjų teisių atėmimas ir koku faktiniu pagrindu remiantis nustatomas atitinkamos baudžiamojo poveikio priemonės taikymo terminas, juolab, kad įstatymų leidėjas baudžiamojo poveikio priemonę skiriantiems teismams suteikia plačią diskreciją pasirinkti atitinkamos trukmės viešųjų teisių ribojimą. Pavyzdžiui, 2024 m. birželio mėnesį Klaipėdos apygardos teisme nagrinėtoje baudžiamojoje byloje teismas nurodė, kad „vadovaujantis BK 67 straipsnio 2 dalies 2 punktu, 3 dalimi, 68¹ straipsnio 1, 2, 3 dalimis savivaldybės tarybos nariui skiriama baudžiamojo poveikio priemonė – teisės būti išrinktam ir teisės būti paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių ar nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas atėmimas – 2 (dvejiems) metams“,¹⁴⁸ nemotyvuojant tokio sprendimo, kas kelia abejonių dėl to, ar teismas, skirdamas atitinkamą baudžiamojo poveikio priemonę, iš tiesų įsigilino į bylos aplinkybes ir priėmė pagrįstą nuosprendį. Juolab, kad teismų praktikoje

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-11-13). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo verdiktas: Žilvinas Galimovas lieka nuteistas dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/lietuvos-auksciausiojo-teismo-verdiktas-zilvinas-galimovas-lieka-nuteistas-del-korupciniu-nusikaltimu:4093>.

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-12-16). *Dėl neteisėtai pasisavintų savivaldybės lėšų kaltais pripažinti buvę Ukmergės rajono savivaldybės tarybos nariai* [interaktyvus] <https://prokuraturos.lt/lt/del-neteisetai-pasisavintu-savivaldybes-lesu-kaltais-pripazinti-buve-ukmerges-rajono-savivaldybes-tarybos-nariai/10871>.

¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-12-16). *Dėl neteisėtai pasisavintų savivaldybės lėšų kaltais pripažinti buvę Ukmergės rajono savivaldybės tarybos nariai* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/del-neteisetai-pasisavintu-savivaldybes-lesu-kaltais-pripazinti-buve-ukmerges-rajono-savivaldybes-tarybos-nariai:3901>.

¹⁴⁸ Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. birželio 20 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-99-651/2024.

pažymima, jog „už BK XXXIII skyriuje numatytus apysunkius ir sunkius nusikaltimus viešosios teisės gali būti atimtos nuo trejų iki septynerių metų [...]“.¹⁴⁹

Todėl, jeigu apribojimas taikomas trumpesniam laikotarpiui, teismas turi aiškiai motyvuoti, dėl kokių priežasčių kaltinamajam skiriama trumpesnė nei minimali baudžiamajame įstatyme nurodyta baudžiamojo poveikio priemonės trukmė.

Teismo nuosprendžių analizė atskleidė ir tai, kad teismai, skirdami viešųjų teisių ribojimą, ne visuomet atsižvelgia į savivaldybės tarybos nario savivaldybės biudžetui padarytos žalos dydį. Pavyzdžiui, Lazdijų rajono savivaldybės tarybos nariams, padariusiems savivaldybės biudžetui 3 000 – 4 500 Eur žalą buvo viešosios teisės buvo atimtos 5 metams.

Nors, remiantis teismų praktikos analize, savivaldybių tarybų nariams, savivaldybių biudžetams, padariusiems 1 082 Eur, kaip, pavyzdžiui, Vilkaviškio rajono savivaldybės atveju, iki 20 000 Eur, kaip, pavyzdžiui, Alytaus rajono atveju, žalą skiriamas 3 metų viešųjų teisių ribojimas, kai kuriais atvejais esant mažesniai žalai dydžiui, skiriamas ilgesnis nei 3 metai viešųjų teisių ribojimas. Pavyzdžiui, Marijampolės savivaldybės tarybos nariui, savivaldybės administracijai padariusiam 4 500 Eur žalą Kauno apygardos teismas apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu paskyrė 4 metų viešųjų teisių ribojimą. Kai, tuo tarpu, Klaipėdos apygardos teismas, Kretingos savivaldybės tarybos nariui, savivaldybės biudžetui padariusiam 8501,86 Eur žalą teisę eiti renkamas ar skiriamas pareigas apribojo tik 3 metams.

Galiausiai, Alytaus rajono savivaldybės tarybos nariui, savivaldybei padariusiam 20 000 Eur žalą Lietuvos apeliacinio teismo nuosprendžiu buvo skirtas 4 metų viešųjų teisių ribojimas, kai tuo tarpu Jonavos rajono savivaldybės tarybos nariui, savivaldybei padariusiam analogiško dydžio (t. y. 20 000 Eur) žalą, remiantis to paties teismo priimtu nuosprendžiu, viešosios teisės apribotos 3 metams. Tokie pavyzdžiai atskleidžia teismų praktikos nenuoseklumą.

Šiuo aspektu vertinga apžvelgti ir pirmos instancijos teismų priimtus, bet dar neįsiteisėjusius nuosprendžius. Jų analizė atskleidžia, kad daugiau nei pusėje tokių nuosprendžių savivaldybių tarybų nariams teismai skiria 3 metų viešųjų teisių ribojimą. Visgi, pasitaiko ir tokių atvejų, kuomet teismų paskirta baudžiamojo poveikio priemonė esant mažesnei žalai taikoma ilgesniai laikotarpiui, nei didesnės žalos atveju. Pavyzdžiui, Birštono savivaldybės tarybos nariui, savivaldybės biudžetui padariusiam 4500 Eur, Kauno apygardos nuosprendžiu buvo skirtas 4 metų viešųjų teisių ribojimas, tuo tarpu to paties teismo priimtu

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.

nuosprendžiu Prienų rajono savivaldybės tarybos nariui, padariusiam savivaldybei 7 500 Eur žalą - 3 metų viešųjų teisių ribojimas.

Taigi, atliekant teismų praktikos šios kategorijos baudžiamosiose bylose analizę pastebėta, jog visiems savivaldybių tarybų nariams, analizuojamo pobūdžio bylose taikomas viešųjų teisių ribojimas. Tačiau skiriasi kaltais dėl nusikalstamos veikos padarymo pripažintų savivaldybių tarybų narių taikomų teisių ribojimų apimtis. Nors dažnu atveju savivaldybių tarybų nariams taikomas teisės būti išrinktam arba teisės būti paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių renkamas ar skiriamas pareigas, tačiau net devyniais atvejais teismai atėmė ir savivaldybių tarybų narių teisę eiti nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas, nors visi savivaldybių tarybų nariai baudžiamąjį įstatymą pažeidė eidami savivaldybių tarybų narių, o ne nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas.

Teismų praktikos analizė atskleidė ir tai, kad savivaldybių tarybų nariams, savivaldybių taryboms padariusiems mažesnę žalą skiriamas ilgesnės trukmės viešųjų teisių apribojimas, nei savivaldybių tarybų nariams, dėl kurių savivaldybių biudžetai patyrė ženklesnius praradimus. Pavyzdžiui, savivaldybės tarybos nariui, padariusiam 3 000 – 4 500 Eur žalą savivaldybės biudžetui jo teisė būti išrinktam arba teisė būti paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių renkamas ar skiriamas pareigas yra apribojama 4 metams, o savivaldybių tarybų nariams, padariusiems savivaldybei 20 000 Eur žalą – viešosios teisės apribojamos 3 metams. Tai reiškia, kad teismai kai kuriais atvejais, net jei žala yra didelė (pvz., 12 500 - 20 000 Eur), taiko minimalų viešųjų teisių ribojimą, o kitais atvejais net ir esant mažesnei žalai (pvz., iki 5 000 Eur) - ženkliai didesnius apribojimus. Tokia nenuosekli teismų praktika kelia abejonių dėl teismų baudžiamajame įstatyme įtvirtintų baudžiamojo poveikio priemonių taikymo tinkamumo, t. y. ar jas pritaikydami individualiu atveju neriboja savivaldybių tarybų narių teisių ir laisvių „didesniu mastu, nei būtina, priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis proporcingumo principas.¹⁵⁰

Galiausiai, nors, remiantis BK 68¹ straipsnio nuostatomis, teismas, nutaręs paskirti kaltinamajam baudžiamojo poveikio priemones, turi ne tik nurodyti jas, jų apimtį bet ir visa tai pagrįsti, atlikta teismų praktikos analizė atskleidė, kad ne visuomet teismai pakankamai motyvuoja paskirtų baudžiamojo poveikio priemonių taikymą. Todėl siūlytina kiekvienu atveju pagrįsti ne tik baudžiamojo poveikio priemonės būtinumą bet ir tam tikro ribojimo pagrįstumą.

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 15-465. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 46-2219.

Apibendrinant aukščiau išdėstytą, pažymėtina, jog teismų praktikos analizė atskleidė, kad savivaldybių tarybų nariams, padariusiems nusikalstamas veikas, baudžiamąsias bylas nagrinėjantys teismai su bausme skiria ir baudžiamojo poveikio priemonę – teisės būti išrinktam arba teisės būti paskirtam į valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų, įmonių renkamas ar skiriamas pareigas atėmimą. Kita vertus, daugiau nei pusėje analizuotų nuosprendžių teismai savivaldybių tarybų nariams atėmė ir teisę būti išrinktiems ar paskirtiems į nevalstybinių organizacijų renkamas ar skiriamas pareigas, nors nusikalstamos veikos, kurias savivaldybių tarybų nariai padarė, nebuvo susiję su jų veikla nevalstybinėse organizacijose. Tokiais atvejais, manytina, teismai savivaldybių tarybų narių teises apribojo didesniu mastu, nei būtina ir galimai pažeidė konstitucinį proporcingumo principą.

Teismai viešąsias teises savivaldybių tarybų nariams dažniausiai riboja 3 metams. Nors, dvejose pirmosiose šios kategorijos baudžiamosiose bylose savivaldybių tarybų nariams viešosios teisės buvo apribotos net 5 metams.

Teismų nuosprendžių analizė taip atskleidė, kad teismai, panašiose faktinėse situacijose savivaldybių tarybų nariams taiko skirtingas baudžiamojo poveikio priemones. Toks teismų praktikos nenuoseklumas kelia klausimų, ar visais atvejais, teismams sprendžiant dėl baudžiamojo poveikio priemonių taikymo savivaldybių tarybų nariams, paisoma proporcingumo principo ir baudžiamojo poveikio priemonės taikymo tikslų.

2.4. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės

Baudžiamojo proceso kodekso 1 str. 1 dalyje nurodoma, kad „baudžiamojo proceso paskirtis atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas.“¹⁵¹ Tokiai įstatymų leidėjo pozicijai antrina ir teisės mokslas, pažymėdamas, kad „kiekvienas, padaręs nusikalstamą veiką, privalo už ją atsakyti.“¹⁵²

Tačiau Lietuvos baudžiamasis įstatymas aptaria ne tik baudžiamosios atsakomybės taikymo klausimus, bet ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, t. y. „sandorio dėl valstybės ir asmens santykių pabaigos“¹⁵³ pagrindus.

¹⁵¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

¹⁵² ŠVEDAS, Gintaras (2011). *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui - 10 metų*. Vilnius: Registrų centras.

¹⁵³ BAGDŽIUS, Justinas. (2022). *Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (S0001). Vilnius: Vilniaus universitetas.

G. Švedas teigia, kad „atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės kaip baudžiamosios atsakomybės įgyvendinimo forma Lietuvoje gali būti dviejų rūšių: a) taikant baudžiamojo arba auklėjamojo poveikio priemones arba b) netaikant baudžiamojo arba auklėjamojo poveikio priemonių.“ Lietuvos BK Bendrosios dalies VI skyriuje „Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės“ numatytos iš esmės pagrindinės, bendrosios aštuonios atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšys: atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai asmuo ar nusikalstama veika prarado pavojingumą (BK 36 straipsnis), atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikaltimo mažareikšmiškumo (BK 37 straipsnis), atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaiko (BK 38 straipsnis), atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai yra lengvinančių aplinkybių (BK 39 straipsnis), atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai asmuo aktyviai padėjo atskleisti organizuotos grupės ar nusikalstamo susivienijimo narių padarytas nusikalstamas veikas (BK 39(1) straipsnis), pranešėjo atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės (BK 39(2) straipsnis), atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą (BK 40 straipsnis), o BK Bendrosios dalies X skyriuje „Nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumai“ – nepilnamečio atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės (BK 93 straipsnis).¹⁵⁴

Kaip pažymima teismų praktikoje, „aplinkybės gali pasikeisti dėl objektyvaus išorinio sąlygų, kuriomis asmuo buvo iki nusikalstamos veikos padarymo ir po jos padarymo, pasikeitimo, nepriklausančio nuo kaltininko sąmonės ir valios, dėl aktyvių asmens veiksmų ir šie pasikeitimai turi taip paveikti kaltininką ir nulemti jo individualių savybių pasikeitimus, kad šie leistų teismui įsitikinti, jog dėl aplinkybių pasikeitimo asmuo tapo nepavojingas. Asmens padaryta nusikalstama veika pavojingumą gali prarasti įvykus esminiams ar labai reikšmingiems valstybės politinio, ekonominio ar socialinio gyvenimo pokyčiams, finansinėms, ūkio ar kitoms reformoms. Pasikeitimai turi būti tokie reikšmingi, kad pavojingumo netektų ne tik konkreti veika, bet ir visos kitos tokios rūšies veikos.“¹⁵⁵

2023 m. birželio 13 d. Vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 9, 12, 25 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIV-2053¹⁵⁶ buvo nustatyta nauja tarybos narių atlyginimo tvarka ir panaikintos išmokos, skirtos apmokėti kanceliarijos, pašto, telefono, interneto ryšio, transporto, biuro patalpų nuomos išlaidoms apmokėti.

¹⁵⁴ ŠVEDAS, Gintaras (2024). *Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto reikšmė Lietuvos baudžiamajai politikai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

¹⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. rugsėjo 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-648/2023.

¹⁵⁶ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 9, 12 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymas. 2023 m. birželio 13 d. Nr. XIV-2053. TAR, 2023, 12415.

Įstatymų leidėjui skubos tvarka pakeitus Vietos savivaldos įstatymą, pasigirdo svarstymų, jog savivaldybių tarybų narių atlikti veiksmai dėl aplinkybių pasikeitimo tapo nepavojingi.

Vertinant, ar tam tikra veika prarado pavojingumą turi būti atsižvelgiama ir į tai, ar už analogiškos veikos padarymą šiuo metu savivaldybės tarybos nariui būtų taikoma baudžiamoji atsakomybė. Visgi, BK 228 str., 182 str. (183 str.) bei 300 str. numatytos nusikalstamos veikos net ir pasikeitus Vietos savivaldos įstatyme įtvirtintam teisiniam reguliavimui nebuvo dekriminalizuotos, jų bei priešingumas teisei niekur neišnyko. Kitaip tariant, jeigu tokios nusikalstamos veikos, kaip, pavyzdžiui, piktnaudžiavimas, sukčiavimas ir turto pasisavinimas tiek savivaldybių tarybų nariams padarant tam tikrus veiksmus, tiek bylą nagrinėjant teisme savo pavojingumo neprarado, tai visi savivaldybių tarybų nariai už šių nusikalstamų veikų padarymą vis dar gali būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn. Kitaip tariant, nėra pagrindo savivaldybės tarybos narius atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės dėl jų padarytų nusikalstamų veikų, joms tariamai praradus pavojingumą.

Tokį požiūrį palaiko ir analizuota teismų praktika. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, „toks savivaldybės tarybos narių atlyginimo reglamentavimo pakeitimas jokia apimtimi nepaneigia iki tol buvusios savivaldybės tarybos narių pareigos pagrįsti tarybos nario veiklos vykdymo metu patirtas išlaidas ir nemažina analogiškų veiksmų, kokie inkriminuoti nuteistajam pavojingumo.“¹⁵⁷ Jam antrina ir Kauno apygardos teismas, viename nuosprendžių nurodęs, jog „aplinkybė, kad išlaidų kompensavimo tvarka po veikų padarymo iš esmės pasikeitė, nepašalina nusikalstamų veikų neteisėtumo, pasisavinant jam patikėtas savivaldybės lėšas, iškreipiant veikos padarymo metu galiojusią savivaldybės išmokų tvarką.“¹⁵⁸ Panašus požiūris buvo atspindėtas ir kitame Kauno apygardos teismo priimtame nuosprendyje, nurodant, kad „piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, turto pasisavinimas ir dokumentų klastojimas tiek šių nusikaltimų padarymo metu (2019 m. gegužės – 2023 m. gegužės mėn. laikotarpis), tiek šiuo metu yra laikomos pavojingomis, už jų padarymą numatyta baudžiamoji atsakomybė.“¹⁵⁹

BK 38 str. įstatymų leidėjas yra įtvirtinęs atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, kai kaltininkas ir nukentėjęs asmuo susitaiko. Šiuo atveju viena pagrindinių asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygų yra nukentėjusiam asmeniui padarytos žalos

¹⁵⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-155-870/2025.

¹⁵⁸ Kauno apygardos teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-283-493/2024.

¹⁵⁹ Kauno apygardos teismo 2024 m. spalio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-254-923/2024.

atlyginimas. Nors teismų praktikoje dėl to ginčų nebuvo kilę, manytina, kad piktnaudžiavimą kvalifikavus kaip apysunkį nusikaltimą šis klausimas taps aktualus.

Dar vienas pagrindas, kuriuo savivaldybių tarybų nariai prašė baudžiamąsias bylas nagrinėjančių teismų atleisti juos nuo baudžiamosios atsakomybės buvo atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą (BK 40 str.).

Laidavimas taikomas, jeigu nustatoma, kad egzistuoja BK 40 str. nurodytų sąlygų visuma, t. y. asmuo pripažino savo kaltę ir gailisi, bent iš dalies atlygino žalą, kad laikysis įstatymų ir nedarys naujų pažeidimų. Visgi, kaip teismų praktikoje pažymima, „net ir nustačius visas BK 40 straipsnyje nurodytas formalias sąlygas, teismui paliekama diskrecija motyvuotai apsispręsti tiek dėl asmens atleidimo, tiek ir dėl atsisakymo atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą“,¹⁶⁰ nes „BK 40 straipsnio nuostatos suteikia teismui galimybę, bet ne pareigą priimti tokį sprendimą, kuriuo asmuo atleidžiamas nuo atsakomybės.“¹⁶¹

Tačiau, remiantis BK 40 straipsnio nuostatomis, asmuo pagal laidavimą gali būti atleidžiamas tik jeigu padarė baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų, nesunkų ar apysunkį nusikaltimą. Tuo tarpu atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą tuo atveju, kai asmuo padarė sunkų nusikaltimą netaikomas. Kadangi BK 228 str. numatyta veika laikyta sunkiu nusikaltimu, nebuvo pagrindo laikyti, kad asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės. Tai patvirtina ir analizuota teismų praktika, kurioje pažymima, kad „nei ankstesnė, nei dabar galiojanti BK 40 str. redakcija nenumato galimybės atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą asmens, padariusio sunkų nusikaltimą.“¹⁶²

Visgi, manytina, prie klausimo dėl savivaldybių tarybų narių atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės teismuose bus dar sugrįžta ne kartą, juolab, kad 2025 m. spalio 16 d. įstatymų leidėjas skubos tvarka priėmė BK 228 straipsnio pataisas¹⁶³, pagal kurias piktnaudžiavimas kaip nusikalstama veika, tapo mažiau pavojinga (apysunkis nusikaltimas). Kaltinamiesiems, kurių padarytų veikų teisėtumas nagrinėjamas teisme, atsirado pagrįstų lūkesčių tikėtis palankesnių teismų sprendimų. Nors, kaip pastebi E. Kūris, kyla klausimų, ar šiuo metu, kai teismuose nagrinėjama daugybė su 2019 - 2023 m. savivaldybių tarybų narių „čekiukais“ susijusių baudžiamųjų bylų, „BK pataisomis Seimas nebando įsikišti į teismų

¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86-895/2015.

¹⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-122-699/2018.

¹⁶² Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-155-870/2025.

¹⁶³ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio pakeitimo įstatymas. 2025 m. spalio 16 d. Nr. XV-474. TAR, 2025, 17375.

darbą, mat pakeitimai gali turėti tiesioginės įtakos jau šiuo metu teismuose nagrinėjamoms „čekiukų“ byloms.”¹⁶⁴

U. Nasvytės vertinimu, „formalių kliūčių siekti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės nebelieka. Todėl tikėtina, kad įtariamieji ar kaltinamieji sieks pasinaudoti šia teisine galimybe, pripažindami padarytas nusikalstamas veikas bei siekdami išvengti realios bausmės ir teistumo.”¹⁶⁵ Tačiau mokslininkė tuo pačiu pripažįsta, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės nėra garantuotas, ir „net ir esant visoms formalioms atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąlygoms, teismas gali nuspręsti neatleisti asmens nuo baudžiamosios atsakomybės, jei tai prieštarautų teisingumo principams ar visuomenės interesams.”¹⁶⁶

Taigi, Lietuvos įstatymų leidėjas baudžiamajame įstatyme yra įtvirtinęs ne tik asmens patraukimo baudžiamajon atsakomybėn pagrindus, bet ir numatęs atvejus, kada asmuo gali būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės. Nuosprendžių analizė atskleidė, kad savivaldybių tarybų nariai taip pat siekė pasinaudoti baudžiamajame įstatyme numatytais galimybėmis būti atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės tokiais pagrindais kaip nusikalstamos veikos pavojingumo išnykimas arba atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, tačiau nesėkmingai.

Visgi, nors Vietos savivaldos įstatyme numatyta išlaidų kompensavimo tvarka po veikų padarymo iš esmės pasikeitė, tai nepašalina savivaldybių tarybų narių padarytų nusikalstamų veikų neteisėtumo, pasisavinant jiems patikėtas lėšas. Piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi, turto pasisavinimas ir dokumentų klastojimas tiek šių nusikaltimų padarymo, tiek teismams nagrinėjant baudžiamąsias bylas yra pavojingos nusikalstamos veikos ir savivaldybių tarybų nariams užtraukia baudžiamajame įstatyme numatytą atsakomybę.

Tačiau tai, kad piktnaudžiavimas, kaip nusikalstama veika, „čekiukų bylų“ nagrinėjimo teismuose įkarštyje, prilyginta apysunkiam nusikaltimui, savivaldybių tarybų nariams suteikia galimybę prašyti atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės susitaikius, pagal laidavimą bei dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo. Kita vertus, teismai turi diskrecinę teisę atleisti

¹⁶⁴ LRT.lt (2025.06.29) Kūris mano, kad dėl „čekutininkams“ palankių pataisų galima būtų kreiptis į KT“ [interaktyvus] <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2599074/kuris-mano-kad-del-cekutininkams-palankiu-pataisu-galima-butu-kreiptis-i-kt?srsltid=AfmBOoqOTsqSLxgQCoNdmdfeStrE6M9HeIzMSmNF89ZtNFGRgdg00Ra8>.

¹⁶⁵ TeisėPro (2025-10-26).U. Nasvytė. Ar naujausi BK pakeitimai atveria kelią savivaldybės tarybos narių atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės? [interaktyvus] <https://www.teise.pro/index.php/2025/10/26/u-nasvyte-ar-naujausi-bk-pakeitimai-atveria-kelia-savivaldybes-tarybos-nariu-atleidimui-nuo-baudziamosios-atsakomybes/>.

¹⁶⁶ *Ibid.*

savivaldybės tarybos narį nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu tai neprieštarauja teisingumo principams ir visuomenės interesui.

IŠVADOS

1. Teismai, savivaldybių tarybų narių veiksmus kvalifikuodami kaip piktnaudžiavimą, rėmėsi didelės neturtinės žalos kriterijumi. Tačiau konstatuojant didelės neturtinės žalos egzistavimą, dažnu atveju apsiribota abstrakčiomis frazėmis, nepagrindžiamas vertinimas byloje nustatytomis aplinkybėmis, kai, tuo tarpu neturtinė žala negali būti preziumuojama ar išvedama iš kitų piktnaudžiavimo sudėties požymių. Todėl, autorės nuomone, jeigu nėra nustatyti visi nusikalstamos veikos požymiai, piktnaudžiavimas negali būti inkriminuojamas.
2. Savivaldybių tarybų nariams turtas buvo ne patikėtas, ar paliktas jų žinioje, bet oficialiu savivaldybės administracijos veiksmu perduotas, suteikiant teisę juo disponuoti. Tai, autorės nuomone, neatitinka turto pasisavinimo, kaip nusikalstamos veikos, sudėties požymių.
3. Teismai nenustatė, jog prie savivaldybių tarybų narių avanso apyskaitų teikti mokėjimo dokumentai nėra originalūs ar yra suklastoti. Galiojės teisinis reguliavimas nenumatė, kad savivaldybių tarybų nariai prie avanso apyskaitų negali pateikti kitų asmenų mokėjimo dokumentų. Todėl, autorės nuomone, abejotina dėl savivaldybių tarybų narių patraukimo baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 300 str.
4. Nors teisinis reguliavimas ir savivaldybių tarybų narių elgesio modelis daugumoje savivaldybių buvo analogiškas, baudžiamasis persekiojimas buvo pradėtas tik dėl dalies 2019 – 2023 m. kadencijos savivaldybių tarybų narių, be to, skyrėsi tarybų narių veiksmų kvalifikavimas. Toks baudžiamosios atsakomybės taikymas, autorės nuomone, neatitinka *ultima ratio* reikalavimų.
5. Skiriant savivaldybės tarybos nariui bausmę - piniginę baudą ne visuomet atsižvelgta į savivaldybei padarytos žalos dydį. Teismai, nagrinėdami analogiškais faktinėmis aplinkybėmis grįstas bylas nesilaikė ir neseikė savo formuojamos praktikos, vienodus atvejus vertino skirtingai, taip pažeisdami savivaldybių tarybų narių teisę į teisingą bausmę ir sudarydami pagrindą manyti, kad teismai vykdo nenuoseklų teisingumą.
6. Teismai panašiose faktinėse situacijose savivaldybių tarybų nariams taikė skirtingas baudžiamojo poveikio priemones. Tai kelia abejonių dėl proporcingumo principo ir baudžiamojo poveikio priemonės taikymo tikslų.
7. Vietos savivaldos įstatymo pokyčiai nepašalina savivaldybių tarybų narių padarytų nusikalstamų veikų neteisėtumo, pasisavinant jiems patikėtas lėšas. Piktnaudžiavimas

tarnybine padėtimi, turto pasisavinimas ir dokumentų klastojimas tiek šių nusikaltimų padarymo, tiek teismams nagrinėjant baudžiamąsias bylas yra pavojingos nusikalstamos veikos ir savivaldybių tarybų nariams užtraukia baudžiamajame įstatyme numatytą atsakomybę. Tačiau piktnaudžiavimą prilyginus apysunkiam nusikaltimui, formalių kliūčių savivaldybių tarybų nariams siekti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės nebeliko.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume. *Valstybės žinios*, 1992, 33–1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 228 straipsnio pakeitimo įstatymas. 2025 m. spalio 16 d. Nr. XV-474. TAR, 2025, 17375.
4. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533. *Valstybės žinios*, 1994, 55-1049.
5. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 9, 12 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymas. 2023 m. birželio 13 d. Nr. XIV-2053. TAR, 2023, 12415.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas. 2008 m. spalio 14 d. Nr. 1031. *Valstybės žinios*, 2008, 121-4608.
7. Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2025 m. rugpjūčio 28 d. sprendimas. TAR, 2025-09-02, 14881.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrina:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 15-465.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 181-6708.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, Nr. 117-4239.
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 137-4937.
5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 27 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 72-2865.
6. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 46-2219.
7. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 219-938.

8. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2023 m. gruodžio 20 d. nutarimas. TAR, 24710.

Specialioji literatūra:

1. AŽUBALYTĖ, Rima (2006). Diskrecinio baudžiamojo persekiojimo ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės santykis. *Jurisprudencija*, 1(79).
2. BAGDŽIUS, Justinas. (2022). *Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (S0001). Vilnius: Vilniaus universitetas.
3. BEKARIJA, Čezarė (1992). Apie nusikaltimus ir bausmes. Vilnius: *Mintis*.
4. DRAKŠAS, Remigijus (2004). Bausmė: bendrosios teorinės problemos. *Teisė*.
5. GRUODYTĖ, Edita; FEDOSIUKAS, Olegas; GUTAUSKAS, Aurelijus, MILINIS, Albertas ir kt. (2022). *Lietuvos baudžiamoji teisė: specialioji dalis*. Kaunas: Vytauto didžiojo universitetas.
6. FEDOSIUK, Oleg (2012). Baudžiamoji atsakomybė kaip krašutinė priemonė (ultima ratio): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 19(2), 715-738.
7. FEDOSIUK, Olegas (2019). Baudos bausmė atgrasymo iliuzijos spąstuose. *Jurisprudencija*, 26(2).
8. ŠULIJA, Gintaras (2005). Baudos bausmė ir jos skyrimas, daktaro disertacija. *Vilniaus universitetas*.
9. ŠVEDAS, Gintaras (2011). *Lietuvos Respublikos baudžiamajam kodeksui - 10 metų*. Vilnius: Registrų centras.
10. ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; VOSYLIŪTĖ, Andželika ir kt. (2022). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
11. ŠVEDAS, Gintaras (2024). *Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto reikšmė Lietuvos baudžiamajai politikai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
12. VERŠEKYS, Paulius. (2013). *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (S0001). Vilnius: Vilniaus universitetas.
13. ZAKSAITĖ, Salomėja. (2012). Korupcijos privačiame sektoriuje kriminalizavimo, kvalifikavimo ir įrodinėjimo problemos: kai kurių praktinių pavyzdžių analizė. *Teisės apžvalga*. 2(9), 36-54.

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-244/2009.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262/2011.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-251/2013.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. Nr. 2K-86-895/2015.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-175-303/2015.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-361-895/2016.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-359-697/2016.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-122-699/2018.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-169-689/2018.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92-648/2019.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187-976/2019.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-175-1073/2019.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. liepos 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-198-689/2019.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-61-689/2020.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-23-1073/2020.
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-200-495-2020.

17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-226-976/2020.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-248-648/2020.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-16-489/2021.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-59-495/2021.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-116-697/2021.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-176-489/2022.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-21-976/2023.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. rugsėjo 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-197-648/2023.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213-511/2023.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. balandžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-59-495/2021.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-1-788/2024.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-50-489/2025.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-47-648/2025.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-167-511/2025.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68-628/2025.
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2025 m. gruodžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-68-788/2021.
33. Lietuvos apeliacinio teismo 2024 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-358-627/2024.

34. Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. gegužės 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-155-870/2025.
35. Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. liepos 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-205-851/2025.
36. Lietuvos apeliacinio teismo 2025 m. rugpjūčio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-260-658/2025.
37. Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-93-888/2023.
38. Kauno apygardos teismo 2024 m. spalio 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1254-923/2024.
39. Kauno apygardos teismo 2024 m. gegužės 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-223-928/2024.
40. Kauno apygardos teismo 2024 m. rugpjūčio 29 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-302-919/2024.
41. Kauno apygardos teismo 2024 m. lapkričio 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-283-493/2024.
42. Kauno apygardos teismo 2024 m. 8 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-254-923/2024.
43. Kauno apygardos teismo 2024 m. gruodžio 20 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-316-923/2024.
44. Klaipėdos apygardos teismo 2024 m. birželio 20 d. teismo baudžiamasis įsakymas baudžiamojoje byloje Nr. e1-99-651/2024.
45. Kauno apygardos teismo 2025 m. sausio 28 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-106-383/2025. Šiaulių apygardos teismo 2025 m. vasario 25 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-22-951/2025.
46. Vilniaus apygardos teismo 2015 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-238-166/2015.

Teismų praktikos apžvalgos:

1. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2018). Teismų praktikos turto pasisavinimo ir turto iššvaistymo baudžiamosiose bylose apžvalga (BK 183 ir 184 straipsniai).

2. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2018). *Teismų praktikos skiriant bausmes už nusikalstamas veikas valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (Baudžiamojo kodekso 225, 226 227 ir 228 straipsniai) tyrimas*.
3. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2021). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalga* [interaktyvus]
https://www.lat.lt/data/public/uploads/2021/05/lat_aktuali_praktika_balandis_2021.pdf
4. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2022). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalga* [interaktyvus]
https://www.lat.lt/data/public/uploads/2022/12/lat_aktuali_praktika_spalis_2022.pdf
5. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2023). Teismų praktikos bylose dėl nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams (BK XXXIII skyrius apžvalga (II) dalis).
6. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2023). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalga* [interaktyvus]
https://www.lat.lt/data/public/uploads/2023/12/lat_aktuali_praktika_lapkritis_2023.pdf
7. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2024). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalga*.
8. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2025). Teismų praktikos apžvalga: balandis.

Internetiniai šaltiniai:

1. Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-03-20). *Priimti nauji sprendimai dėl savivaldybių tarybų lėšų naudojimo* [interaktyvus]
<https://www.prokuraturos.lt/lt/priimti-nauji-sprendimai-del-savivaldybiu-tarybu-nariu-lesu-naudojimo/10198>.
2. Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-12-30). *Prienų rajono ir Birštono savivaldybės tarybos nariai nuteisti dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus]
<https://stt.lt/naujienos/7464/prienu-rajono-ir-birstono-savivaldybes-tarybos-nariai-nuteisti-del-korupciniu-nusikaltimu:3909>.
3. Lietuvos generalinė prokuratūra (2024-12-30). *Prienų rajono ir Birštono savivaldybių tarybos nariai nuteisti dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus]

- <https://www.prokuraturos.lt/lt/prienu-rajono-ir-birstono-savivaldybiu-tarybos-nariai-nuteisti-del-korupcinio-nusikaltimu/10900>.
4. Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-12-16). *Dėl neteisėtai pasisavintų savivaldybės lėšų kaltais pripažinti buvę Ukmergės rajono savivaldybės tarybos nariai* [interaktyvus] <https://prokuraturos.lt/lt/del-neteisetai-pasisavintu-savivaldybes-lesu-kaltais-pripazinti-buve-ukmerges-rajono-savivaldybes-tarybos-nariai/10871>.
 5. Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-12-16). *Dėl neteisėtai pasisavintų savivaldybės lėšų kaltais pripažinti buvę Ukmergės rajono savivaldybės tarybos nariai* [interaktyvus] <https://prokuraturos.lt/lt/del-neteisetai-pasisavintu-savivaldybes-lesu-kaltais-pripazinti-buve-ukmerges-rajono-savivaldybes-tarybos-nariai/10871>.
 6. Lietuvos Respublikos prokuratūra (2024-12-20). *Marijampolės savivaldybės tarybos narė nuteista dėl piktnaudžiavimo ir kitų nusikaltimų* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/marijampoles-savivaldybes-tarybos-nare-nuteista-del-piktnaudziavimo-ir-kitu-nusikaltimu/10890>.
 7. Lietuvos generalinė prokuratūra (2025-03-14). *Telšių rajono tarybos narė pripažinta kalta dėl neteisėto lėšų panaudojimo* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/telsiu-rajono-tarybos-nare-pripazinta-kalta-del-neteiseto-lesu-panaudojimo/11111>.
 8. Lietuvos generalinė prokuratūra (2025-06-18). *Jonavos rajono savivaldybės tarybos narys K.Macionis lieka nuteistas dėl korupcinio pobūdžio nusikaltimų* [interaktyvus] <https://prokuraturos.lt/lt/jonavos-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-k-macionis-lieka-nuteistas-del-korupcinio-pobudzio-nusikaltimu/11386>.
 9. Lietuvos Respublikos prokuratūra (2025-09-10). *Alytaus rajono savivaldybės tarybos narys A.Brubliauskas lieka nuteistas dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/alytaus-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-a-brubliauskas-lieka-nuteistas-del-korupcinio-nusikaltimu/11605>.
 10. Lietuvos Respublikos prokuratūra (2025-11-26). *Viešojo intereso gynimas: prokuratūra kreipėsi į teismą dėl Panevėžio miesto ir rajono, Prienų rajono, Marijampolės ir Visagino savivaldybių tarybų narių nepagrįsto praturtėjimo* [interaktyvus] <https://www.prokuraturos.lt/lt/viesojo-intereso-gynimas-prokuratura-kreipesi-i-teisma-del-panevezio-miesto-ir-rajono-prienu-rajono-marijampoles-ir-visagino-savivaldybiu-tarybu-nariu-nepagrasto-praturtejimo/11818>.
 11. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2025 m. kovo 29 d. Antikorpucinio vertinimo išvada Nr. 4-01-2538.

12. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-03-20). *Priimti nauji sprendimai dėl savivaldybių tarybų narių lėšų naudojimo* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/priimti-nauji-sprendimai-del-savivaldybiu-tarybu-nariu-lesu-naudojimo:3759>.
13. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-05-14). *Buvęs Lazdijų rajono savivaldybės tarybos narys pripažintas kaltu* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/buves-lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-pripazintas-kaltu:3791>.
14. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-06-21). *Priimtas sprendimas buvusio Neringos savivaldybės tarybos nario byloje* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/priimtas-sprendimas-buvusio-neringos-savivaldybes-tarybos-nario-byloje:3812>.
15. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-08-29). *Dėl neteisėtai pasisavintų savivaldybės lėšų kaltu pripažintas buvęs Ignalinos rajono savivaldybės tarybos narys* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/del-neteisetai-pasisavintu-savivaldybes-lesu-kaltu-pripazintas-buves-ignalinos-rajono-savivaldybes-tarybos-narys:3841>.
16. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-12-16). *Dėl neteisėtai pasisavintų savivaldybės lėšų kaltais pripažinti buvę Ukmergės rajono savivaldybės tarybos nariai* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/del-neteisetai-pasisavintu-savivaldybes-lesu-kaltais-pripazinti-buve-ukmerges-rajono-savivaldybes-tarybos-nariai:3901>.
17. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2024-05-14) *Buvęs Lazdijų rajono savivaldybės tarybos narys pripažintas kaltu* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/buves-lazdiju-rajono-savivaldybes-tarybos-narys-pripazintas-kaltu:3791>.
18. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-04-03). *Kaltais pripažinti Ignalinos rajono savivaldybės tarybos nariai* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/kaltais-pripazinti-ignalinos-rajono-savivaldybes-tarybos-nariai:3949>.
19. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-05-05). *Dėl korupcinio pobūdžio nusikaltimų nuteistas Neringos savivaldybės tarybos narys* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/del-korupcinio-pobudzio-nusikaltimu-nuteistas-neringos-savivaldybes-tarybos-narys:3963>.

20. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-07-02). *Priimti sprendimai trijose baudžiamosiose bylose dėl Šilutės ir Mažeikių rajonų tarybų narių veiksmų* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/priimti-sprendimai-trijose-baudziamosiose-bylose-del-silutes-ir-mazeikiu-rajonu-tarybu-nariu-veiksmu:3997>.
21. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-07-17). *Birštono rajono savivaldybės tarybos narė R.Žentelienė lieka nuteista dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/birstono-savivaldybes-tarybos-nare-r.-zenteliene-lieka-nuteista-del-korupciniu-nusikaltimu:4015>.
22. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-07-23). *Priimtas sprendimas ikiteisminiame tyrime dėl galimai pasisavintų Vilniaus miesto savivaldybės lėšų* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/priimtas-sprendimas-ikiteisminiame-tyrime-del-galimai-pasisavintu-vilniaus-miesto-savivaldybes-lesu:4018>.
23. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-11-13). *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo verdiktas: Žilvinas Galimovas lieka nuteistas dėl korupcinių nusikaltimų* [interaktyvus] <https://stt.lt/naujienos/7464/lietuvos-auksciausiojo-teismo-verdiktas-zilvinas-galimovas-lieka-nuteistas-del-korupciniu-nusikaltimu:4093>.
24. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (2025-11-19). *Tyrimai dėl savivaldybių lėšų panaudojimo* [interaktyvus] <https://stt.lt/kita/nusikaltimu-tyrimai/tyrimai-del-savivaldybiu-lesu-panaudojimo/7726>.
25. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2012). *Metinis informacinis pranešimas* [interaktyvus] https://www.lat.lt/data/public/uploads/2018/01/metinis_2012.pdf.
26. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (2025-03-05). *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pasisakė dėl baudžiamosios atsakomybės kaip kraštutinės priemonės taikymo* [interaktyvus]. <https://www.lat.lt/naujienos/lietuvos-auksciausiasis-teismas-pasisake-del-baudziamosios-atsakomybes-kaip-krastutines-priemones-taikymo/1981>.
27. Kauno apygardos teismas (2022-03-28). *Teisėjo padėjėja: „bausmės negalima sugalvoti – reikia rinktis iš įstatymų leidėjo numatyto sąrašo* [interaktyvus] <https://kat.teismas.lt/naujienos/teisejo-padejeja-bausmes-negalima-sugalvoti-reikia-rinktis-is-istatymu-leidejo-numatyto-saraso/790>.
28. Vilniaus universitetas (2025-03-18). *Diskusijoje aptartas visuomenėje pralaimėjimo jausmą palikęs „čekiukų“ skandalas* [interaktyvus] <https://www.tf.vu.lt/news/diskusijoje-aptartas-visuomeneje-pralaimejimo-jausma-palikes-cekiuku-skandalas/>.

29. TeisėPro (2025-03-13). *R. Ruškytė. Pirmoji „čekiukų“ byla. Argumentai, konstituciniai aspektai. Padariniai* [interaktyvus] <https://www.teise.pro/index.php/2025/03/13/r-ruskyte-pirmoji-cekiuku-byla-argumentai-konstituciniai-aspektai-padariniai/>.
30. TeisėPro (2025-10-26). *U. Nasvytė. Ar naujausi BK pakeitimai atveria kelią savivaldybės tarybos narių atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės?* [interaktyvus] <https://www.teise.pro/index.php/2025/10/26/u-nasvyte-ar-naujausi-bk-pakeitimai-atveria-kelia-savivaldybes-tarybos-nariu-atleidimui-nuo-baudziamosios-atsakomybes/>.
31. LRT.lt (2025.01.06). *Advokatai įtaria dvigubus standartus tiriant „čekiukus“, prokurorai sako – bylos skiriasi* [interaktyvus] https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2453282/advokatai-itaria-dvigubus-standartus-tiriant-cekiukus-prokurorai-sako-bylos-skiriasi?srsId=AfmBOorcSUAqZv4dyrijmQEbRaft606_--R0yhclJm5wgqnwKEANhUCY.
32. LRT.lt (2025.06.29) *Kūris mano, kad dėl „čekutininkams“ palankių pataisų galima būtų kreiptis į KT“* [interaktyvus] <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2599074/kuris-mano-kad-del-cekutininkams-palankiu-pataisu-galima-butu-kreiptis-i-kt?srsId=AfmBOoqOTsqSLxgQCoNdmdfeStrE6M9HeIzMSmNF89ZtNFGRgdg00Ra8>.

SANTRAUKA

Baudžiamoji atsakomybė už piktnaudžiavimą: savivaldybių tarybų narių „čekiukų“ pavyzdys

Laura Matjošaitytė

Šiame magistro darbe analizuojama savivaldybių tarybų nariams taikoma baudžiamoji atsakomybė už piktnaudžiavimą.

Magistro darbe atskleidžiama, kad Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme 2019 - 2023 m. savivaldybių tarybų narių kadencijos laikotarpiu galiojęs teisinis reglamentavimas dėl savivaldybių tarybų narių išmokų stokojo aiškumo, kadangi nebuvo įtvirtintas konkretus atsiskaitymo už savivaldybės tarybos nario gautas išmokas mechanizmas ir tinkama vidaus kontrolė, kaip ir nebuvo numatytas baigtinis savivaldybės tarybos nario išlaidų, pripažintinų tinkamomis kompensuoti, sąrašas, kas galėjo paskatinti savivaldybių tarybų narius pasirinkti elgesio modelį, sukėlusį neigiamas teisines pasekmes ir užtraukusį baudžiamąją atsakomybę.

Šiame darbe, remiantis teismų praktika, analizuojamos trijų nusikalstamų veikų – piktnaudžiavimo, turo pasisavinimo bei dokumentų klastojimo sudėtys bei veikas kvalifikuojantys požymiai. Atskleidžiama su kokiais probleminiais aspektais teismai susiduria kvalifikuojant šias nusikalstamas veikas. Be to, analizuojama teismų praktika siekiama išsiaiškinti, kokias bausmes ir baudžiamojo poveikio priemones teismai skiria už savivaldybių tarybų narių padarytas nusikalstamas veikas, kada savivaldybių tarybų nariams taikoma baudžiamoji atsakomybė, ar savivaldybių tarybų nariai atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės ir, siekiama įvertinti, ar teismų vykdomas teisingumas šios kategorijos baudžiamosiose bylose nėra selektyvus.

SUMMARY

Criminal Liability for Abuse: the Example of "Ceques" for Municipal Councillors

Laura Matjošaitytė

This master's thesis analyzes the criminal liability of municipal council members for abuse of office.

The thesis reveals that the legal regulations on municipal council member allowances that were in force during the 2019-2023 term of office of municipal council members under the Law on Local Self-Government of the Republic of Lithuania lacked clarity, as there was no provision on the calculation of allowances for municipal council members. lacked clarity, as it did not establish a specific mechanism for accounting for the allowances received by municipal council members and adequate internal control, nor was there a definitive list of municipal council member expenses eligible for compensation, which could have encouraged municipal council members to choose a course of action that had negative legal consequences and led to criminal liability.

This paper analyzes the elements of three criminal offenses—abuse of office, embezzlement, and document forgery—and the qualifying characteristics of these acts, based on court practice. It reveals the problematic aspects that courts encounter when qualifying these criminal offenses. In addition, the analysis of court practice aims to clarify what penalties and criminal measures are imposed by courts for criminal offenses committed by municipal council members, when municipal council members are subject to criminal liability, whether municipal council members are exempt from criminal liability, and seeks to assess whether the justice administered by the courts in this category of criminal cases is selective.